

Reconstructieplan Noord- en Midden-Limburg

Startnotitie voor het Milieueffectrapport

**Gedeputeerde Staten van Limburg
25 juni 2002**

Deze startnotitie is op 25 juni 2002 door Gedeputeerde Staten van Limburg vastgesteld. De inspraakperiode op de startnotitie loopt van 9 juli tot en met 5 augustus 2002.

U kunt uw schriftelijke reactie vóór het einde van deze termijn, onder vermelding van *"inspraakreactie startnotitie MER Reconstructieplan Noord- en Midden-Limburg"*, zenden aan:

Gedeputeerde Staten van Limburg
t.a.v. Afdeling Landelijke Leefomgeving
Postbus 5700
6002 MA Maastricht

Voor vragen kunt u contact opnemen met:

de heer M. Zonderland, tel. (043) 389 76 16, of
de heer P. Willemse, tel. (06) 502 140 25

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	pag. 5
1.1. De reconstructie	5
1.2. De milieueffectrapportage	5
1.3. De procedure	6
1.4. De Watertoets	7
1.5. Leeswijzer	8
2. Gebiedsbeschrijving, doelen, knelpunten en kansen	pag. 9
2.1. Inleiding	9
2.2. Hoe ziet het gebied er uit?	10
2.3. Reconstructieopdracht 1: Versterken sociaal economische vitaliteit	12
2.3.1. Landbouw	12
2.3.2. Recreatie en toerisme	15
2.3.3. Wonen, werken en leefbaarheid	17
2.4. Reconstructieopdracht 2: Verbeteren omgevingskwaliteit	19
2.4.1. Natuur en ecologische hoofdstructuur	19
2.4.2. Bos, landschap en cultuurhistorie	21
2.4.3. Waterkwantiteit	24
2.4.4. Water- en bodemkwaliteit	27
2.4.5. Lucht: ammoniak en stank	28
2.5. Reconstructieopdracht 3: Verminderen veterinaire kwetsbaarheid	30
3. Organisatie en proces	pag. 32
3.1. Inleiding	32
3.2. Organisatie van de reconstructie	32
3.3. Proces tot op heden en vervolgtraject	34
3.3.1. Proces	34
3.3.2. Ontwerpend plannen als werkmethode	35
4. Onderwerpen milieueffectrapportage en alternatieven	pag. 36
4.1. Inleiding	36
4.2. Wat komt niet in de MER-alternatieven?	36
4.2.1. Reeds gemaakte keuzes	36
4.2.2. In een uitwerkingsplan te maken keuzes	38
4.3. Wat komt wel in de MER-alternatieven?	39
4.4. MER-alternatieven rol en positie intensieve veehouderij	40
4.5. MER-alternatieven water als ordenend principe	42
4.6. Meest milieuvriendelijk alternatief en voorkeursalternatief	44
4.7. De alternatieven samengevat	45
5. Abstractieniveau, afrekenbaarheid en te onderzoeken effecten	pag. 47
5.1. Inleiding	47
5.2. Abstractieniveau en afrekenbaarheid reconstructieplan	47
5.3. Te onderzoeken effecten van de alternatieven	48
Lijst van afkortingen	53

- Bijlage 1a Stappenplan
- Bijlage 1b Procedure
- Bijlage 2 Toetsingskader
- Bijlage 3 Genomen en te nemen besluiten

Hoofdstuk 1

INLEIDING

1.1 De reconstructie

Op 1 april 2002 is de Reconstructiewet concentratiegebieden in werking getreden. De wet heeft als doel de verbetering van de ruimtelijke structuur van de zogenaamde concentratiegebieden. Concentratiegebieden zijn die gebieden in Brabant, Gelderland, Overijssel en Limburg waar een grote concentratie intensieve veehouderij voorkomt. In Limburg gaat het om het gehele provincie ten noorden van de gemeente Susteren.

Aanleiding voor de Reconstructiewet was de varkenspest van 1997. Geconstateerd werd dat de problemen in de intensieve veehouderij voor een belangrijk deel samenhangen met de ruimtelijke structuur van deze sector.

De Reconstructiewet bepaalt dat de ruimtelijke structuur van de concentratiegebieden moet worden verbeterd door middel van maatregelen die de structuur van de landbouw betreffen, mede om de veterinaire risico's in de veehouderij te verminderen. Verder moeten maatregelen worden genomen ter verbetering van de kwaliteit van natuur, landschap, milieu en water. Ook kunnen thema's als recreatie, leefbaarheid, infrastructuur en economische structuur aan de orde komen.

De provincie moet een reconstructieplan maken waarin zij aangeeft hoe zij deze reconstructie gaat uitvoeren: welke doelen zij wil realiseren en welke maatregelen zij daartoe gaat nemen. Vervolgens moet het plan binnen een termijn van 12 jaar worden uitgevoerd.

Omdat het in de praktijk niet mogelijk is om alle thema's direct in maatregelen uit te werken, biedt de Reconstructiewet de mogelijkheid om het reconstructieplan uit te werken. De uitwerkingsplannen kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op een deel van het plangebied of op een bepaald onderwerp. Uitwerkingsplannen doorlopen dezelfde procedure als het reconstructieplan zelf.

1.2 De milieueffectrapportage

In de memorie van toelichting bij het ontwerp van de Reconstructiewet zoals deze eerder aan de Tweede Kamer was aangeboden, werd reeds aangekondigd dat de vaststelling van een reconstructieplan door Provinciale Staten, een besluit is waarvoor een milieueffectrapportage moeten worden uitgevoerd.

Een milieueffectrapportage ("m.e.r.") moet ervoor zorgen dat bij projecten die grote milieugevolgen kunnen veroorzaken, het milieubelang een volwaardige plaats bij de besluitvorming krijgt door:

- transparantie en openbaarheid; alle betrokkenen kunnen tijdig beschikken over informatie die van belang is voor de besluitvorming
- onafhankelijke toetsing door de Commissie voor de milieueffectrapportage
- het onderzoeken van alternatieven en de gevolgen ervan

Degene die het initiatief voor het project neemt moet door middel van een milieueffectrapport ("MER") onderzoeken welke gevolgen voor het milieu de uitvoering van het project naar verwachting zal hebben. In een MER dient in ieder geval te worden beschreven welke doelen de initiatiefnemer voor ogen heeft, hoe hij deze wil realiseren (het voornemen), welke alternatieven er zijn, welke milieueffecten het voornemen en de verschillende alternatieven naar verwachting zullen hebben en wat de belangrijkste verschillen zijn tussen de milieueffecten van de verschillende alternatieven. Bij het nemen van het uiteindelijk besluit dient het bevoegd gezag rekening te houden met de uitkomsten van het MER.

In een m.e.r.-procedure is de "initiatiefnemer" degene die het m.e.r.-plichtige project wil uitvoeren en daartoe een verzoek bij het "bevoegd gezag" indient. Het bevoegd gezag is de overheidsinstantie die op het verzoek moet beslissen. Bij het reconstructieplan liggen beide rollen bij Provinciale Staten: zij nemen het initiatief voor het opstellen van het reconstructieplan en zij moeten het uiteindelijk vaststellen. De voorbereiding van de procedure hebben zij gemandateerd aan GS.

Deze m.e.r.-plicht van het reconstructieplan dient nog wettelijk verankerd te worden in het Besluit milieueffectrapportage 1994. Op het moment dat deze startnotitie werd opgesteld was dat nog niet gebeurd. Omdat de verwachting is dat op het moment dat het ontwerp van het reconstructieplan gereed is, de m.e.r.-plicht van het plan wel wettelijk verankerd is, is ervoor gekozen om toch reeds te starten met de milieueffectrapportage. Zoals het er nu naar uitziet zal het Besluit milieueffectrapportage 1994 bepalen dat een reconstructieplan m.e.r.-plichtig is en een uitwerkingsplan m.e.r.-beoordelingsplichtig is. Dat laatste betekent dat het bevoegd gezag moet beslissen of het uitvoeren van een m.e.r. voor het betreffende uitwerkingsplan nodig is.

1.3 De procedure

De procedure van totstandkoming van het reconstructieplan en de uitvoering van de milieueffectrapportage lopen deels parallel (zie bijlage 1). Het ontwerp-reconstructieplan en het MER gaan tegelijkertijd de inspraak in.

De m.e.r.-procedure kent een aantal stappen, te weten: de startnotitie, de richtlijnen, het milieueffectrapport (MER) en het besluit.

De startnotitie

De startnotitie geeft in hoofdlijnen informatie over de aanleiding en het doel van het MER en het te nemen besluit. De startnotitie heeft de volgende functies:

- formele aanvang van de m.e.r.-procedure
- informeren van betrokkenen, zoals belanghebbenden, wettelijke adviseurs en de Commissie voor de milieueffectrapportage
- aangeven van het doel van het m.e.r.-plichtige plan
- beschrijven van de hoofdlijnen van het op te stellen MER

De startnotitie wordt vier weken ter inzage gelegd gedurende welke tijd een ieder zijn inspraakreactie kan geven.

De richtlijnen

Na afloop van de inspraakperiode geeft de Commissie m.e.r. het bevoegd gezag een advies voor de richtlijnen voor de inhoud van het MER. Het bevoegd gezag stelt vervolgens de richtlijnen vast. Het advies van de Commissie m.e.r., maar ook de adviezen van de andere wettelijke adviseurs en de inspraakreacties vormen daarbij de basis.

Het MER

Het MER bevat de verslaglegging van het onderzoek dat is aangekondigd in de startnotitie en aan de hand van de richtlijnen is uitgevoerd. Het MER wordt samen met het ontwerpbesluit waarvoor de rapportage is uitgevoerd ter inzage gelegd.

Nadat het ontwerpplan/MER ter inzage heeft gelegen brengt de Commissie m.e.r. een zogenaamd "toetsingsadvies" uit. Zij toetst het MER op juistheid en volledigheid en betreft daarbij de ontvangen inspraakreacties en adviezen

Het besluit

Het m.e.r.-spoor is nu voltooid. De besluitvorming over het reconstructieplan door Provinciale Staten vindt plaats. Daarbij worden de uitkomsten van de m.e.r. betrokken. Na vaststelling van het reconstructieplan door PS dienen de ministers van VROM en LNV hun goedkeuring aan het plan te geven.

In bijlage 1 bij deze startnotitie is een stappenplan en een procedureschema van het reconstructieplan en het MER opgenomen.

1.4 De Watertoets

Het rijk, het IPO, de VNG en de UvW hebben in 2001 afgesproken om een watertoets uit te voeren bij ruimtelijke plannen. De watertoets is in 2002 verankerd in de vijfde nota ruimtelijke ordening, die overigens nog geen vastgesteld beleid vormt. In het reconstructieproces is de watertoets integraal opgenomen en ook in het reconstructieplan zal een aparte waterparagraaf worden opgenomen. De waterschappen zijn vroegtijdig bij het reconstructieproces betrokken. Omdat de wateraspecten in de reconstructie als zeer belangrijk worden ervaren zijn door de waterschappen voor het gehele reconstructiegebied stroomgebiedvisies opgesteld. In deze stroomgebiedvisies is informatie verzameld omtrent:

- waterwensen (sectoraal van de droge natuur, bebouwing en natte natuur) en knelpunten;
- integrale afweging tussen knelpunten van alle ruimtelijke functies;
- knelpunten en maatregelen waterkwaliteit;
- zoekgebieden waterretentie ;
- voorlopig gewenst grond- en oppervlaktewater regime na integrale afweging;
- maatregelen, effecten en kosten.

De volgende processtappen zijn reeds of zullen worden gezet om de watertoets integraal in het MER/Reconstructieplan op te nemen:

- De waterbeheerder is goed geïnformeerd over de voorbereiding van het reconstructieplan: De waterschappen zijn betrokken op alle niveaus in de project organisatie (zie hoofdstuk 3)

- De waterschappen verstrekken informatie over de wateraspecten via de opgestelde stroomgebiedsvisies: (zie hoofdstuk 4)
- Samen met waterschappen wordt bepaald op welke wateraspecten het reconstructieplan beoordeeld gaat worden.
- De waterschappen beoordelen de afgesproken aspecten op waterhuishoudkundige doelstellingen en criteria.
- De waterschappen geven een advies over het ontwerp-reconstructieplan.
- De initiatiefnemer zal aangeven op welke wijze met het advies van de waterschappen zal worden omgegaan.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een beknopte beschrijving van de kenmerken van het reconstructiegebied Noord- en Midden-Limburg gegeven en worden de reconstructiedoelen, knelpunten en kansen besproken.

In hoofdstuk 3 wordt aandacht besteed aan hoe het proces van voorbereiding van het reconstructieplan tot nu toe is verlopen. Vervolgens wordt aangegeven hoe we verder zullen gaan en hoe de m.e.r. in het proces wordt ingebed..

In hoofdstuk 4 bepalen we de bandbreedte van de m.e.r. Wat zijn de belangrijke nieuwe keuzes die in het reconstructieplan zullen worden gemaakt en welke alternatieven zullen worden onderzocht?

Hoofdstuk 5 gaat in op het abstractieniveau en de afrekenbaarheid van het reconstructieplan en geeft een overzicht van de omgevingseffecten waaraan de planalternatieven zullen worden getoetst.

Hoofdstuk 2

GEBIEDSBESCHRIJVING, DOELEN, KNELPUNTEN EN KANSSEN

2.1 Inleiding

Noord- en Midden Limburg behoort tot de zogenaamde concentratiegebieden. Concentratiegebieden zijn die delen van Nederland waar de intensieve veehouderij sterk geconcentreerd is. De concentratie van bedrijven zorgt voor een groot aantal belangrijke milieuvraagstukken als vermeting, verzuring en geuroverlast. Deze milieuvraagstukken werken direct door naar de kwaliteit van de natuurgebieden en bedreigen de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. De hoge veedichtheid maakt het gebied ook veterinaire erg kwetsbaar. Binnen dit gebied zoekt het agrarische bedrijfsleven naar een duurzaam bestaan. Bovendien is er behoefte om nieuwe mogelijkheden in het gebied aan te boren, zoals recreatie en toerisme.

Problemen liggen er dus op het gebied van natuur, water, milieu, perspectieven voor de landbouw, recreatie en toerisme, landschap. Deze zijn samen te vatten onder 3 belangrijke reconstructie-opdrachten:

1. Versterken sociaal economische vitaliteit
aandachtsgebieden:
 - landbouw
 - recreatie en toerisme
 - wonen, werken en leefbaarheid
2. Verbeteren omgevingskwaliteit
aandachtsgebieden:
 - natuur en de Ecologische Hoofdstructuur
 - bos, landschap en cultuurhistorie
 - waterkwaliteit
 - water- en bodemkwaliteit
 - lucht: ammoniak en stank
3. Verminderen veterinaire kwetsbaarheid

Het POL bevat een integrale benadering van de kwaliteitsvraagstukken voor de duurzame ontwikkeling van de kwaliteitsregio Limburg. Hierbij gaat het om de verbetering van de:

- natuur- en milieukwaliteit
- economische kwaliteit
- sociale en culturele kwaliteit

Uitgangspunt van het POL is dat vermindering van de totale Limburgse kwaliteit ongewenst is. Het beleid heeft tot doel om in Limburg als geheel de kwaliteiten zo evenwichtig mogelijk te laten groeien. Hierbij wordt gestuurd op kwaliteitsaspecten die cruciaal zijn voor de kwaliteitsregio Limburg. Per "kapitaalsvorm" onderscheidt het POL drie kritische kwaliteiten:

kapitaalsvorm: natuur- en milieukwaliteit

1. biodiversiteit en regeneratievermogen (omvat veel aspecten o.a. kwaliteit lucht, bodem en water, veerkrachtig watersystemen),
2. open groene ruimte,
3. landschap en cultureel erfgoed.

kapitaalsvorm: economische kwaliteit

4. verankering economische (kennis)clusters (o.a glastuinbouw en intensieve veehouderij),
5. vernieuwing economie,
6. bereikbaarheid.

kapitaalsvorm: sociale en culturele kwaliteit

7. veiligheid en gezondheid,
8. materiële welvaart, cultuur en sociale cohesie,
9. Toegang tot wonen en zorg.

In het Reconstructieplan en het MER zal toetsing aan deze kritische kwaliteiten plaatsvinden. In bijlage 2 is aangegeven hoe de relatie tussen de aandachtsgebieden van de drie reconstructieopdrachten en de kritische kwaliteiten van de drie kwaliteitsvraagstukken.

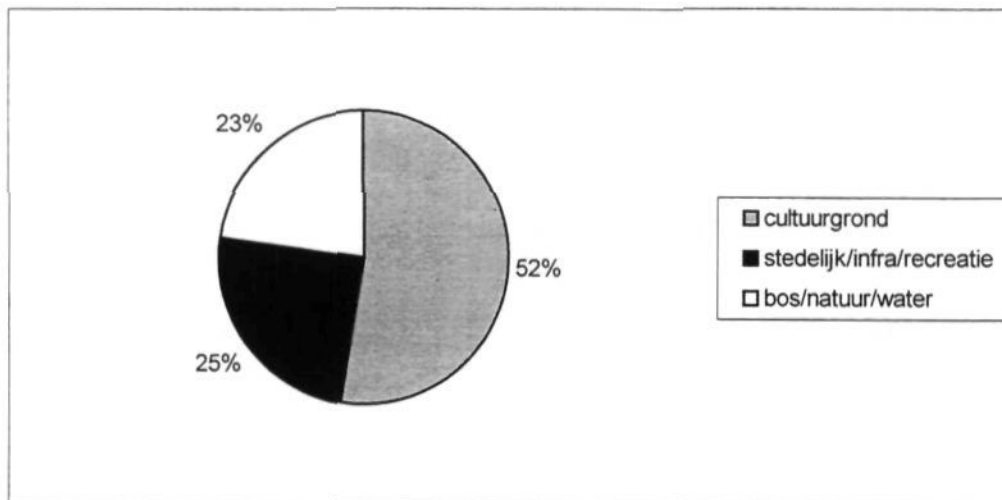
In paragraaf 2.2 wordt een globale beschrijving van het gebied gegeven. In de paragrafen 2.3, 2.4 en 2.5 worden voor de drie reconstructieopdrachten de belangrijkste thema's gegeven en de na te streven doelen. Vervolgens wordt voor elk van de reconstructieopdrachten kort beschreven hoe de huidige situatie is, welke autonome ontwikkeling wordt verwacht en wat de knelpunten en kansen zijn.

2. 2 Hoe ziet het gebied er uit?

Het reconstructiegebied Noord- en Midden-Limburg omvat heel Noord- en Midden-Limburg, begrensd door provinciegrenzen en rijksgrens. De zuidgrens van het reconstructiegebied wordt gevormd door de gemeenten Weert, Hunsel, Thorn, Maasbracht en Echt.

Het gebied is ingedeeld in zes deelgebieden (districten), te weten: Maasduinen, Venray, Horst aan de Maas-Sevenum, Helden, Nederweert en Ons WCL (zie ook paragraaf 3.2). De planvorming heeft betrekking op het gehele reconstructiegebied van Noord- en Midden-Limburg.

Het reconstructiegebied heeft een oppervlakte van circa 164.000 ha. Hiervan is circa 86.000 ha landbouwgrond (waarvan circa 900 ha glastuinbouw), circa 31.500 ha stedelijk gebied en infrastructuur, circa 1700 ha recreatieterrein, circa 34.000 ha bos en natuur en circa 3000 ha water (CBS, situatie 1996).

Figuur: Verdeling grondgebruik in Noord- en Midden-Limburg.

In Noord- en Midden-Limburg samen wonen in 2001 in totaal circa 495.000 mensen (CBS), waarvan bijna de helft in de vier grootste plaatsen Venlo (90.000 inwoners), Weert (48.000 inwoners), Roermond (45.000 inwoners) en Venray (38.000 inwoners). Het aantal inwoners per vierkante kilometer in Noord- en Midden-Limburg is gemiddeld circa 325. Deze bevolkingsdichtheid bedraagt ongeveer 70% van het gemiddelde in Nederland (circa 450 inwoners per vierkante kilometer).

Ondanks dat bijna 55% van Noord- en Midden-Limburg uit landbouwgrond bestaat kan toch gesteld worden dat ook Noord- en Midden-Limburg een behoorlijk verstedelijkt gebied is. Eenvijfde van de totale oppervlakte van het gebied bestaat uit bebouwde kommen, wegen en andere infrastructuur. Stad en land zijn in de praktijk ruimtelijk, economisch en sociaal-cultureel sterk verweven. Bovendien zal deze verstedelijking doorzetten. Hoewel nog steeds een belangrijke economische peiler, is de landbouw dit naast andere belangrijke economische peilers, zoals industrie, logistiek en transport, dienstverlening, recreatie en toerisme. Omdat de economische omvang van de landbouw niet of nauwelijks meer groeit en andere sectoren wel (dienstverlening, recreatie en toerisme) neemt het relatieve aandeel van de landbouw in de regionale economie wellicht verder af. Het landelijk gebied is van steeds groter belang als woon-, werk- en recreatiegebied voor niet-agrariërs en stedelingen. Momenteel bedraagt het aantal woningen (al of niet inclusief dienstverlenende praktijk) in het landelijk gebied buiten de bebouwde kommen al een veelvoud van het aantal agrarische bedrijven. De Maas vormt in het gebied een belangrijk verbindend natuur-, water- en transportlint. Andere belangrijke natuurgebieden zijn heiden en bossen, de Peelrestanten en oude Maasmeanders.

Het district Maasduinen heeft een groot aandeel natuurgebied (met ook een belangrijke functie voor recreatie en toerisme) en een relatief lage bevolkingsdichtheid. Het gebied heeft een grote landschappelijke en cultuurhistorische waarde. De landbouw is vooral grondgebonden. In het district Venray zijn naast grondgebonden landbouw de intensieve veehouderij (met name in het peelontginningsgebied) en de tuinbouw belangrijke sectoren. In de districten Horst aan de Maas en Helden is (glas)tuinbouw de belangrijkste agrarische sector. Binnen dit district liggen belangrijke restanten van het oorspronkelijke Peelgebied (Helenaveen en Mariapeel). Ook aan de oostzijde van de Maas liggen belangrijke

natuurwaarden in het district Helden, in contrast met de sterk verstedelijkte regio Venlo. In het district Nederweert is de intensieve veehouderij de belangrijkste agrarische sector. *Binnen dit district liggen een deel van de Groote Peel, het cultuurhistorisch belangrijke gebied Heythuysen-Thorn en waardevolle beekdalen, bijvoorbeeld het Leudal.* Het district Ons WCL omvat een contrast van stad (Roermond) en land met bijzondere natuur- en landschapswaarden, met onder meer de Meinweg. Recreatie en toerisme zijn hier ook van groot belang. De landbouw is hier met name grondgebonden.

2.3 Reconstructieopdracht 1: Versterken sociaal economische vitaliteit

Een belangrijk doel van de reconstructie is het scheppen en benutten van kansen voor een duurzame sociaal-economische ontwikkeling, met name op het gebied van

- landbouw (2.3.1)
- recreatie en toerisme (2.3.2)
- woon-, werk-, en leefklimaat (2.3.3)

2.3.1. Landbouw

Doelstelling

Na uitvoering van de reconstructie is er een kleinere, maar sterkere intensieve veehouderijsector met toekomstperspectieven. De inkrimping van de veestapel vindt deels los van reconstructie plaats, namelijk als gevolg van het mestbeleid door middel van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken. De Reconstructie begeleidt de krimp en stuurt deze ruimtelijk. Om duidelijke ontwikkelingsperspectieven voor de landbouw te creëren krijgen vier hoofdthema's binnen de Reconstructie aandacht:

Versterking perspectief van de land- en tuinbouwbedrijven

Met de reconstructie wordt gestreefd naar de ontwikkeling van duurzame landbouwbedrijven die ontwikkelingsruimte krijgen voor de toekomst. Bij dit streven horen bedrijven van voldoende omvang (nu meer dan 70 NGE, in de toekomst wellicht een hoger getal), die de gecreëerde ontwikkelingsruimte optimaal kunnen benutten. Hiertoe zijn randvoorwaarden aangegeven waarbinnen de land- en tuinbouw zich kan ontwikkelen. Voor de intensieve veehouderij, de grondgebonden veehouderij, intensieve teelten en de glastuinbouw heeft de provincie specifieke doelen uitgewerkt. Uitplaatsing van intensieve veehouderijbedrijven die direct het gevolg is van de Reconstructie wordt gekoppeld aan inplaatsing elders. De provincie formuleert criteria voor sterke landbouwgebieden (waaronder de ligging ten opzichte van kwetsbare functies en de aanwezigheid van een sterke landbouwkundige structuur). Versterking vindt in de plantaardige sectoren met name plaats door intensivering. Daarnaast zal voor een gedeelte van de plantaardige sector en met name voor de grondgebonden dierlijke sector het leveren van blauwgroene diensten, met een financiering uit publieke middelen, een belangrijke inkomstenbron gaan vormen.

Extensivering grondgebonden rundveehouderij en overige grondgebonden functies.

In een aantal gebieden is het streven om de grondgebonden activiteiten te extensiveren en garanties te bieden voor een duurzame situatie voor de overgebleven bedrijven. Het streven is om de veebezetting in deze gebieden zodanig omlaag te brengen dat er sprake is van een

gesloten mineralenbalans in het gebied (extensivering richt zich met name op gebieden en niet zo zeer op bedrijfsniveau).

Stimuleren duurzame en biologische landbouw.

De provincie wil duurzame agrarische productievormen stimuleren. Het gaat dan om meer extensieve, grondgebonden landbouw die is afgestemd op bodem-, water-, en natuurwaarden enerzijds, of om intensieve, gesloten productiesystemen anderzijds. Speciale aandacht krijgt biologische landbouw. De provincie streeft naar een groei van de biologische productie met 10% in 2010 (uit te drukken als groei van het biologisch areaal tot 10% van het landbouwareaal in 2010 en een groei van de biologische vleesproductie tot 10% van het totaal in 2010). Voor de realisatie van dit doel is met name de consumentenvraag van belang.

Verbreiding

Met name in extensiveringsgebieden en deels ook in verwevingsgebieden zullen intensieve veehouderijbedrijven hun bedrijfsvoering aanpassen. Ook andere sectoren (melkvee, akkerbouw, vollegrondsgroente, etc.) zullen naar andere inkomstenbronnen zoeken. Ook hier is een sterke, passende landbouw het streven. Alternatieve inkomensbronnen, zoals agrarisch natuurbeheer, agrotourisme, streekproducten en landbouw en zorg, bieden ondernemers hier toekomstperspectief.

Huidige situatie

Landbouw is een belangrijke economische drager in het reconstructiegebied van Noord- en Midden-Limburg. Hoewel het aantal agrarische bedrijven de afgelopen tien jaar met 28% is afgenomen (van 7012 in 1991 tot 5045 in 2001), is de totale economische agrarische productieomvang (uitgedrukt in NGE) in alle districten in deze periode gegroeid. De totale productieomvang steeg de afgelopen tien jaar met circa 30% tot een totaal van ruim 530.000 NGE. Dat betekent dat de overgebleven bedrijven niet alleen de vrijkomende productieruimte opvullen (door overname van productierechten, grond en bedrijfslocaties van stoppende bedrijven), maar ook autonoom groeien. Dat geldt met name voor de tuinbouwsectoren en (in mindere mate) voor de intensieve veehouderij. De aan de landbouw gelieerde omzet bij toeleverende en afnemende bedrijven zal evenredig gestegen zijn in de afgelopen 10 jaar.

De gemiddelde omvang van de agrarische bedrijven bedraagt 106 NGE. Van de ruim 5000 bedrijven zijn er 20% heel klein (onder de 20 NGE) en 46% relatief groot (meer dan 70 NGE)

De landbouwsector is in alle districten een belangrijke economische drager, maar er zijn wel opvallende verschillen tussen de afzonderlijke districten. Zo zijn te onderscheiden: de districten Venray en het westelijk deel van het district Nederweert waar de intensieve veehouderij de belangrijkste sector is, Helden en Horst aan de Maas waar veel intensieve veehouderij is, maar waar tuinbouwsectoren het belangrijkste zijn en Maasduinen en Ons WCL waar het accent ligt op melkveehouderij en plantaardige sectoren. In de laatste districten is de intensiteit van het grondgebruik het laagst en in de tuinbouwdistricten Helden en Horst aan de Maas het hoogst.

Kijkend naar de totale omvang per sector blijkt dat de tuinbouwsector (zowel glas als vollegrond) in Noord- en Midden-Limburg het meeste bijdraagt (bijna 50%) aan de totale omvang van NGE, gevolgd door de intensieve veehouderij (ongeveer 30%) en de melkveehouderij (circa 15%). De afgelopen tien jaar zijn de tuinbouwsectoren fors gegroeid,

met name de glastuinbouw in Horst en Helden. Ook heeft er nog enige groei plaatsgevonden in de intensieve veehouderij, onder meer door een overgang naar meer renderende diercategorieën, bijvoorbeeld van vleesvarkens naar zeugen. De melkveehouderij is na een aanvankelijke groei de laatste vijf jaar met ongeveer 15% ingekrompen, onder meer door een migratie van melkquotum naar andere provincies en een hogere melkgift per dier (quotum sneller vol). De veehouderijbedrijven ervaren de stank- en ammoniakregels in het kader van de milieuvergunningverlening als belangrijkste knelpunt. Een deel van de veehouderijbedrijven kan op de huidige locatie niet meer uitbreiden vanwege deze regels.

Autonome ontwikkeling

De komende 15 jaar is te verwachten dat de afname van het aantal bedrijven en de relatieve groei van de tuinbouw zich in versterkte mate zal doorzetten. Dat betekent dat er zich een afname van het aantal bedrijven zal voordoen, met ruim 3% per jaar en dat er een verschuiving zal plaatsvinden van dierlijke sectoren naar intensieve plantaardige sectoren. De verwachting is dat het totale productievolume in de landbouw zich min of meer zal stabiliseren, hetgeen zich de laatste jaren reeds aftekent. De groei is te verwachten in de tuinbouwsectoren en de krimp in de intensieve veehouderij, de melkveehouderij en de akkerbouw. Te verwachten is, dat er in 2015 nog ruim 2500 agrarische bedrijven zullen zijn, maar dat deze bedrijven aanzienlijk groter zullen zijn dan de huidige omvang. Dit betekent tevens dat deze bedrijven op die locatie de omgeving meer zullen beïnvloeden, op het gebied van landschap dan nu het geval is. Geconcludeerd kan worden dat de locatie van de overblijvende bedrijven een steeds belangrijker factor wordt en dat geconcentreerde vestiging onder geconditioneerde omstandigheden dan wel een goede landschappelijke inpassing steeds belangrijker wordt om daarmee de beïnvloeding naar de omgeving te beperken.

Knelpunten en kansen

Het belangrijkste knelpunt is dat veehouderij en tuinbouw meer en meer tegen de grenzen van de groei aanlopen vanwege de aanwezigheid van voor stank gevoelige objecten of voor verzuring gevoelige natuur en vanwege maatschappelijke, landschappelijke en ecologische redenen. De maatschappelijke vraag naar duurzame en veilige productie en de overheidsvraag naar groene diensten (verbreding) neemt toe. Deze maatschappelijke vraag vertaalt zich nog te weinig in betaalde en rendabele vraag van consumenten en door overheden (EU en rijk) naar deze diensten. Wellicht liggen hier op termijn toch belangrijke kansen, als de betaalde vraag van blijvende aard is. Bij de mogelijke invulling van groene diensten door de melkveehouderij kan worden geconstateerd dat het inkrimpen van deze sector de afgelopen jaren, een extra knelpunt kan vormen.

Kansen liggen er in een uitgekiend vestigingsbeleid voor met name intensieve veehouderij, maar ook voor de tuinbouw. De mogelijkheden voor geconcentreerde vestiging en een goede landschappelijke inpassing in relatie met de groter wordende bedrijven en de grotere invloed op de omgeving is een belangrijke optie en geeft de andere functies in het gebied meer ruimte.

2.3.2. Recreatie en toerisme

Doelstelling

Ten aanzien van toerisme en recreatie zijn er twee speerpunten:

1. *Ontwikkeling en versterking van de toeristisch-recreatieve sector.*

De doelstelling is om de werkgelegenheid en de bestedingen in de toeristisch-recreatieve sector jaarlijks met 5% toe te laten nemen.

2. *Ontwikkelen aantrekkelijk landelijk gebied.*

Er is bij recreanten een toenemende vraag en belangstelling voor rust, ruimte, natuur, authenticiteit en cultuurhistorie. In plaats van 'meer van hetzelfde' is het nodig de kwaliteit van het bestaande aanbod te verbeteren en te differentiëren.

Huidige situatie

Noord- en Midden Limburg is niet alleen rijk aan water maar ook rijk aan landschap en cultuur. De grootste 'beeldbepalers' in het gebied zijn de landbouwsector, het rivierenlandschap en cultuurhistorische elementen. Kort kan het oorspronkelijk aanbod in vijf, nauw met elkaar samenhangende, elementen onderscheiden worden:

1. Landschap (weilanden, stuifduinen, hoogteterras, peel, bossen, uiterwaarden, beken, etc.);
2. Infrastructuur (rivieren, kanalen, wegen, bruggen, pontveren, etc.);
3. Ruimte (rust, vergezichten, bossen, peel, etc.);
4. Cultuurhistorische elementen (oude boerderijen, molens, kastelen, kerken, vestigingsmuren, gemalen, historische dorpjes en steden, etc.);
5. Streekeigen tradities en cultuur (Limburg, verenigingen, ambachten, dorpen en steden, evenementen, bisdom, etc.).

Het oorspronkelijk aanbod is een belangrijke trekker voor toeristisch bezoek. Noord- en Midden Limburg trekt vooral ouderen (50+ers), jonge gezinnen en groepen (semi-zakelijk publiek).

Plaatselijk is dit oorspronkelijk aanbod bijzonder en kwetsbaar (kleine kernen, erfgoed, oud bouwland, infrastructuur, natuurwaarden, waterberging) en is daardoor de fysieke capaciteit van dit aanbod beperkt.

Afgeleid van de karakteristieke structuur van het gebied heeft zich in het gebied toerisme en recreatie ontwikkeld. Als gevolg hiervan hebben zich door de jaren heen verschillende voorzieningen zich kunnen ontwikkelen: het afgeleid aanbod. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in verblijfsaccommodaties, watersport en bezienswaardigheden / attracties.

De afgeleide voorzieningen geven het volgende beeld:

1. *Verblijfsaccommodaties:* Bijzonder in Noord- en Midden Limburg is het relatief grote aandeel bedrijven met een accommodatie gebonden karakter. Hiermee wordt bedoeld relatief grote bungalowparken en/of campings met op het bedrijf een breed pakket voorzieningen, zoals zwembaden, sport- en spelvoorzieningen, entertainment, shops, zaalaccommodatie, op basis waarvan een eigen belevingswaarde wordt gecreëerd. Met name in de districten Maasduinen en Horst/Sevenum liggen grote voorzieningen (Loohorst, Meerdal en Klein Vink). Te onderscheiden zijn:

a. *Hotels, pensions en bed & breakfast*: In het gebied bestaat een grote diversiteit aan logiesaccommodaties. Naast hotels van bekende, landelijke ketens telt het gebied een groot aantal accommodaties met een beperkt aantal kamers en bedden in pensions of bed & breakfast;

b. *Campings*: Noord- en Midden Limburg kent een groot aantal campings. Voor dit aanbod geldt dat er enerzijds sprake is van gemiddeld grote bedrijven met een relatief hoge kwaliteit en anderzijds van een aantal middelgrote tot kleine bedrijven met een relatief lage kwaliteit. Op de kampeerbedrijven zijn in totaal circa 16.800 plaatsen beschikbaar. Daarvan is circa 40% beschikbaar voor toeristische verhuurexploitatie. Daarnaast zijn er 64 minicampings (kamperen bij de boer) met alleen toeristische plaatsen.

c. *Groepsaccommodaties*: Naast hotel/pensions en campings zijn er ook groepsaccommodaties in het gebied gevestigd. De regio heeft naast Center Parcs en Gran Dorado veel grote accommodaties (qua capaciteit), met hoogwaardige voorzieningen en een professioneel ondernemersschap. Gezien hun capaciteit en voorzieningen, gaan deze accommodaties in feite concurreren met de landelijk opererende accommodatiegebonden aanbieders buiten de regio;

2. *Watersport*: De watersport is een belangrijke sector in Noord- en Midden Limburg. De Maas, plassen bij Mook en vooral de Maasplassen zijn belangrijke watersportgebieden. Rond de Maasplassen heeft de watersport de afgelopen jaren een grote vlucht genomen. Het aantal boten in het gebied is de afgelopen zeven jaren verdubbeld. Net als bij de logiesaccommodaties luidt de conclusie dat in Noord- en Midden Limburg de capaciteit voor toeristen (passantenplaatsen) beperkt is.

3. *Routegebonden recreatie*: Naast vaarroutes (Recreatie toervaartnet) zijn er vele routes en routegebonden voorzieningen. Fietsen, paardrijden en wandelen zijn belangrijke activiteiten in het gebied. In Noord- en Midden-Limburg is een uitgebreid netwerk van toeristische infrastructuur beschikbaar, met voor een deel een regio-overschrijdend karakter. De regio beschikt over een fietsroute- en knooppuntennetwerk, dat volledig bewegwijzerd is en voorzien is van kaartmateriaal en enkele thematische routes.

4. *Bezienswaardigheden, attracties en evenementen*: Noord- en Midden Limburg kent een groot aantal attracties als nevenactiviteiten van agrarische bedrijven, variërend van kaasmakerijen, maneges, kinder-boerderijen, kwekerijen, huisverkoop, proeverijen tot horeca (theetuin). Daarnaast bestaan er bezienswaardigheden of attracties, vooral op het gebied van cultuurhistorie, natuur en musea. Het dagrecreatief aanbod in Noord- en Midden Limburg is overwegend kleinschalig en versnipperd. Belangrijke (toeristische) publiekstrekkingen zijn onder andere: Kasteeltuinen Arcen, Speeltuin Klein Zwitserland, De Locht, Toverland, Limburgs Museum, DOC Roermond, Mijl op Zeven.

Autonome ontwikkeling

Voor het gehele reconstructiegebied van Noord- en Midden-Limburg geldt dat de toeristische sector duidelijk in de lift zit en in toenemende mate bijdraagt aan de regionale economische ontwikkeling en de werkgelegenheid. De vraag vanuit de stad en de verblijfsrecreatieve centra naar meer toegankelijkheid en diensten van het landelijk gebied neemt toe. De kwaliteiten van landschap en cultuur worden daarbij als zeer kwetsbaar ervaren en de meeste kwaliteiten van het oorspronkelijke aanbod zijn dringend toe aan een

grote “opknapbeurt”. Daarnaast vraagt de toeristisch-recreatieve ontwikkeling een voortdurende vernieuwing van het aanbod en aard van de voorzieningen (het afgeleide aanbod). Voor de succesvolle ontwikkeling van het toeristisch-recreatief product in Noord- en Midden Limburg en de professionalisering van de sector in de afgelopen decennia hebben de grotere bedrijven een voortrekkersrol vervuld. Een groot deel van de toeristische omzet in velerlei sectoren in Noord- en Midden Limburg wordt gegenereerd door deze grotere ‘spelers’.

Knelpunten en kansen

Door het intensieve grondgebruik en de hoge intensiteit van met name de intensieve veehouderij is een groot deel van de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten die een gebied aantrekkelijk maken voor recreatie en toerisme, de laatste decennia aangetast of verdwenen. Nodig is een kwalitatieve verbetering van een duurzaam toeristisch-recreatief product dat aansluit bij waarden van het gebied. Kansen voor een verdere ontwikkeling worden vooral gezien in de deelsegmenten ‘watertoerisme’, ‘agrotourisme’ en in de verblijfssector. Het versterken van de identiteiten van het landschap en het aanhalen van de verbinding tussen stad en land, door het meer toegankelijk maken van het landelijk gebied, met fiets- en wandelvoorzieningen, is niet alleen maatschappelijk gewenst, maar kan ook bijdragen aan het van de grond komen van meer economisch interessante groene diensten van bedrijven in het landelijk gebied (recreatiebedrijven en landbouwbedrijven) aan de stad.

De vraag kan worden gesteld of de toeristisch-recreatieve sector richting 2015 zonder een specifiek, ondersteunend beleid wil en kan blijven investeren in het product. Als gevolg van de stijgende kosten, de groeiende regelgeving en de toenemende concurrentie staat het rendement sterk onder druk. De bereidheid om te investeren is vooral afhankelijk van het rendement dat kan worden behaald (‘return on investments’). Daarnaast spelen factoren als beschikbare ruimte en het verkrijgen van vergunningen een grote rol. Gezien de relatief grote betekenis van de grote ‘spelers’ in het gebied is vooral hun gedrag bepalend.

2.3.3. Wonen, werken en leefbaarheid

Doelstelling

In het kader van de reconstructie worden de volgende vier onderwerpen rond woon-, werk- en leefklimaat aangepakt:

1. *Verbeteren woonklimaat.* Omdat de verwachting is dat er steeds meer vrijkomende agrarische bebouwingen zullen veranderen in burgerwoningen en er ook meer niet-agrarische activiteiten in het buitengebied zullen plaatsvinden, is het nodig het woonklimaat in het landelijk gebied te verbeteren. Dit met het oog op verbreding van de plattelandseconomie. Uitvoering van het agrarisch stankbeleid zal tot een verbetering leiden van het woon- en werkgeenot. Tegelijkertijd is het nodig om de landschappelijke aantrekkelijkheid van het buitengebied te verhogen met het oog op de toeristisch-recreatieve functie ervan.
2. *Behoud werkgelegenheid in het landelijk gebied:* Hoewel het relatieve belang van de landbouw als economische drager van het platteland afneemt, zal de landbouw een belangrijke pijler onder de plattelandseconomie blijven. Desalniettemin zal over 10 jaar ongeveer de helft van de boeren in het district gestopt zijn, niet vanwege de Reconstructie, maar vanwege autonome processen zoals schaalvergroting en

herstructurering van de veehouderij. Hoewel de teruggang van de werkgelegenheid in de agrarische sector momenteel in principe goed opgevangen kan worden door de economische groei in andere sectoren, sluit het arbeidsaanbod niet altijd goed aan op de vraag.

3. *Ontwikkelen van het sociale karakter en de sociale cohesie in het landelijk gebied (leefbaarheid).* Het wegvallen van agrarische werkgelegenheid heeft uiteraard sociaal-economische gevolgen voor het woon-, werk- en leefklimaat. Naast een onzekere bestaansbasis gaat het daarbij om veranderingen in het sociale klimaat en cohesie en het voorzieningenniveau in kleine kernen. Men streeft naar het behoud en herstel van het sociale karakter en cohesie in de streek.
4. *Verbeteren van de verkeersveiligheid.* Het district wil de verkeersveiligheid, de leefbaarheid en de bereikbaarheid van zowel het landelijk gebied als de (kleinere) woonkernen verbeteren. Ook wordt gestreefd naar terugdringing van de geluidshinder, de luchtverontreiniging en het energiegebruik die aan de mobiliteit zijn verbonden. De Reconstructie, die leidt tot herinrichting van het bepaalde gebieden en dus ook van invloed is op de aanwezige infrastructuur, biedt aanknopingspunten om bestaande infrastructuur te verbeteren en/of nieuwe infrastructuur volgens de principes van 'DuurzaamVeilig' uit te voeren. Dit kan onder andere door gebruik te maken van de beschikbare herinrichtingsmiddelen. Realisatie van deze doelen gebeurt door initiatieven en projecten te initiëren, te ondersteunen of op te pakken.

Huidige situatie

Met uitzondering van enkele grote woonkernen (Venlo, Roermond, Weert en Venray) liggen binnen Noor- en Midden Limburg een groot aantal kleinere kernen. Een belangrijk deel van hun bestaansrecht, zowel sociaal-economisch als sociaal cultureel, wordt ontleend aan activiteiten op het platteland. Voor veel mensen is het aantrekkelijk om in het buitengebied te (gaan) wonen. Buiten de bebouwde kommen in Noord- en Midden-Limburg bedraagt het aantal woningen nu al een veelvoud van het aantal agrarische bedrijven. In een deel van de vrijgekomen agrarische gebouwen en woningen vinden al niet-agrarische werkactiviteiten plaats, bijvoorbeeld dienstverlenende praktijken aan huis.

Het voorzieningenniveau in de grotere dorpskernen, waar mensen uit het buitengebied op aangewezen zijn, is redelijk. De leefbaarheid wordt nu (nog) niet bedreigd door slechte economische omstandigheden. Het landelijk gebied heeft een belangrijke functie als uitloopegebied voor stedelingen en dorpsbewoners. De overgang stad-land is bij (groei)kernen echter vaak vrij abrupt, rommelig en er zijn weinig uitloopvoorzieningen in het landelijk gebied. De oprukkende verstedelijking doet op deze manier ook inbreuk op de leefbaarheid van het landelijk gebied zelf.

Autonome ontwikkeling

Er zijn verschillende ontwikkelingen in het landelijk gebied van Noord- en Midden Limburg die niet zonder gevolgen zijn voor de leefbaarheid in deze regio. Meer jonge mensen verlaten het gebied dan dat erbij komen (de "dubbele vergrijzing"). Door voortgaande verstedelijking zal de negatieve druk op de overgang van stad en land nog toenemen en de behoefte aan kwalitatief hoogwaardiger uitloopegebied ten behoeve van de recreatieve ontwikkeling van het gebied nog toenemen. Door de algemeen maatschappelijke ontwikkeling als individualisering en schaalvergroting komt de eigen identiteit van vooral de kleine kernen sterk onder druk te staan.

Knelpunten en kansen

De belangrijkste knelpunten en kansen liggen in de wijze van omgaan met nieuwe woon- en werkfuncties in vrijkomende agrarische gebouwen en in het verbeteren van de relatie tussen stad en land. Zowel leefbaarheid als sociaal-economische aspecten spelen hierbij een belangrijke rol. Kansen liggen er voor een ontwikkeling van een nieuwe plattelandsidentiteit, met een mix van agrarische en plattelandsgebonden MKB-activiteiten. De niet-agrarische bewoners van het landelijk gebied hebben zich tot nu toe redelijk afzijdig gehouden van allerlei ontwikkelingen, maar kunnen een belangrijke rol gaan spelen bij plattelandsontwikkeling en -vernieuwing.

2.4 Reconstructieopdracht 2: Verbeteren omgevingskwaliteit

Omgevingskwaliteit is het samenhangende systeem van water, milieu-, natuur- en landschapskwaliteit. De gebruiksfuncties van wonen, werken (waaronder landbouw) en recreëren stellen elk hun - soms tegenstrijdige - eisen aan de omgevingskwaliteit. Omgekeerd hebben de gebruiksfuncties invloed op de omgevingskwaliteit. Door de toegenomen intensiteit van het gebruik van het landelijk gebied is de kwaliteit van milieu en natuur achteruit gegaan en zijn de verschillende functies elkaar steeds meer in de weg gaan zitten. De reconstructie heeft tot doel om deze neerwaartse spiraal te doorbreken door de milieu-, natuur- en landschapskwaliteit binnen een redelijke termijn op een gewenst of aanvaardbaar niveau te brengen. Belangrijk daarbij is goed te kijken naar de samenhang tussen natuur, water, milieu en landschap. De kwaliteit van de natuur is sterk afhankelijk van het watersysteem en van de kwaliteit van het milieu. Het watersysteem en de milieukwaliteit zijn tot voor kort steeds meer beïnvloed door ontwatering, intensivering van land- en tuinbouw, meer wegen, meer verstedelijking, et cetera. Dit vooral ook op plaatsen waar dat vroeger niet mogelijk was omdat het er te nat was bijvoorbeeld. Dit had behalve negatieve gevolgen voor de natuurkwaliteit, ook tot gevolg dat het landschap steeds sneller veranderde naar een eenheidsproduct met steeds minder historische herkenbaarheid en minder ruimtelijke en esthetische kwaliteit.

Op basis van dit inzicht in het bovenstaande is te werken aan een nieuwe ruimtelijke kwaliteit met een goed evenwicht tussen behoud en herstel van natuurlijke systemen en historische landschapswaarden enerzijds en ruimte voor nieuwe economische ontwikkelingen anderzijds.

Thema's zijn:

- Natuur en ecologische hoofdstructuur (2.4.1)
- Bos, landschap en cultuurhistorie (2.4.2)
- Waterkwantiteit (2.4.3)
- Water- en bodemkwaliteit (2.4.4)
- Lucht: ammoniak en stank (2.4.5)

2.4.1 Natuur en ecologische hoofdstructuur

Doelstelling

In de reconstructie krijgt herstel en ontwikkeling van natuur hoge prioriteit. Aan de ene kant vindt dat plaats door het verbeteren van de water-, bodem- en milieukwaliteit, de

omgevingskwaliteit. Door verzuring, verdroging of verstoring is immers veel natuur aangetast. Aan de andere kant zet de provincie sterk in op specifieke, met name ruimtelijke maatregelen om zowel de oppervlakte natuur als de kwaliteit ervan te vergroten. Binnen de Reconstructie krijgen de volgende hoofdthema's aandacht:

1. *Realisering van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS)*. De EHS vormt – samen met de Ecologische Verbindingszones en de Robuuste Verbindingen - de ecologische ruggengraat van de Limburgse natuur. De Ecologische Verbindingszones maken verbindingen binnen grote EHS-gebieden. Hierbij is afgesproken dat de realisering van de EHS in elk geval binnen 12 jaar (2014) gereed zal zijn. De Ecologische Verbindingszones dienen in 2020 afgerond te zijn. De Robuuste verbindingen verbinden grote EHS-gebieden met elkaar.
2. *Kwalitatieve verbetering van de EHS*. Doel is het realiseren van de natuurdoelen in de EHS in 2020 door bescherming van de EHS tegen ongewenste externe invloeden (verzuring, vermistingsverstoring, verdroging) en het realiseren van de randvoorwaarden voor het realiseren van de natuurdoelen. Om de kwaliteit van de EHS te verbeteren moet de samenhang tussen landschap, natuur, watersysteem en milieu worden versterkt. Hierbij worden de streefwaarden gehanteerd die genoemd zijn bij de thema's waterkwantiteit, waterkwaliteit en ammoniak.
3. *Ondersteuning en versterking van soortenbescherming*. In gebieden die aangewezen zijn in het kader van het ondersteunen van het soortenbeleid (de Habitatrichtlijn-, Vogelrichtlijn- en NB-wet-gebieden) en gebieden waar beschermde soorten zich ophouden en van het behoud en herstel van de weidevogelpopulaties (weidevogelgebieden) zullen maatregelen genomen worden om de richtlijnen te respecteren en uit te voeren.
4. *Realiseren basiskwaliteit natuur en landschap buiten de PES*. Het streven is door inzet van agrarisch natuur- en landschapsbeheer buiten de PES natuur en landschap op een basiskwaliteitsniveau te behouden of te brengen.

Huidige situatie

De aanwezige natuur in Noord- en Midden-Limburg is een afspiegeling van processen in het landschap en menselijk ingrijpen. De Maas loopt als een centrale as van zuid naar noord.

Aan de oostzijde van de Maas stromen beken westwaarts en doorsnijden daarbij op enkele punten de hoger gelegen stuifduinen. De belangrijkste natuurwaarden aan deze zijde van de Maas bevinden zich op die terrassen en stuifduinen in vennen, heidegebieden en bossen. De belangrijkste gebieden hier zijn 'Maasduinen', 'Hamert' en de 'Meinweg'. De belangrijkste natuurgebieden aan de westzijde van de Maas zijn de veenrestanten Groote Peel en Mariapeel. Verder bevinden zich hier complexen van bos en natuur op de stuifzandkopjes en in oude Maasmeanders.

De volgende gebieden genieten bijzondere wettelijke bescherming: De Groote Peel en de Mariapeel en de heideterreinen bij Bergen zijn de voornaamste natuurbeschermingswet-gebieden. Daarnaast zijn er nog de vogelrichtlijn gebieden 'Weerterbos', 'Maasduinen' en 'Hamert' en de 'Meinweg'. De vogelrichtlijngebieden en het Leudal vallen ook onder de habitatrichtlijn.

Een beschermde soort als de das komt in een groot deel van de regio voor. De venen in het westen van de provincie herbergen een grote diversiteit aan zeldzame planten en dieren

soorten van voedselarme natte milieus. In de open gebieden vinden weidevogels broedplekken en foerageren ganzen, zwanen en kraanvogels. De Maas en aanliggende uiterwaardgronden zijn van groot belang voor allerlei watervogels en ganzen. In de regio WCL komen bijzondere soorten als knoflookpad en boomkikker voor. Tot de verbeelding sprekende soorten als wild zwijn en edelhert zijn gesignaleerd op de Oostoever van de Maas.

Autonome ontwikkeling

Indien het huidige tempo van aankoop en overdracht naar terreinbeherende instanties gehandhaafd blijft, zal de realisatie van de EHS in 2012 achter lopen op de doelstellingen. Door de algehele extensivering van de landbouw door regelgeving op het gebied van milieu en ruimte wordt verwacht dat het afsluiten van beheersovereenkomsten uiteindelijk voor meer bedrijven mogelijk en financieel aantrekkelijk wordt en kan oplopen tot 70 à 80 % van de aangewezen gebieden. Daarnaast is de verwachting dat er ook nieuwe 'kwetsbare' gebieden aangewezen gaan worden in het kader van de robuuste ecologische verbindingzones, groen-blauwe dooradering, doorwerking Stroomgebiedsvisies, ontwikkelingen op basis van het advies van de Commissie Koopmans en dergelijke. De huidige inspanningen ter verbetering van de natuurkwaliteit zijn nog niet voldoende om de gewenste natuurkwaliteit te realiseren. Extra inspanningen zijn nodig op alle onderdelen, bijvoorbeeld milieu- en waterkwaliteit, waterkwantiteit, verbindingzones, opheffen van barrières in de infrastructuur. De herinrichting van beken zal door de onvoldoende grondmobiliteit vertraging oplopen. De meest eenvoudig te realiseren delen zijn ondertussen heringericht. De toevoer van voedingsstoffen zal, ondanks voorgenomen landelijke maatregelen, te hoog blijven voor met name voedselarme typen natuur. Weinig verbetering voor de soorten van voedselarme milieus is dan ook te verwachten, zowel binnen als buiten natuurgebieden. Door het intensievere gebruik van het landschap voor functies als wonen, werken, vervoer en landbouw zullen soorten buiten natuurgebieden verder in moeilijkheden komen.

Knelpunten en kansen

Er is nog veel aandacht nodig voor het realiseren van de EHS, zowel wat betreft omvang als kwaliteit (met name voor bestaande bos- en natuurgebieden). Dit geldt ook voor de specifieke invulling van verbindingzones, ook voor zover deze niet gekoppeld zijn aan beken. Naast voldoende omvang en verbinding van natuurgebieden is een voldoende milieukwaliteit essentieel voor het behouden en herstellen van de gewenste natuurwaarden. Hier ligt een enorme opgave voor het verminderen van emissies en deposities van ammoniak, fosfaat en nitraat. Dat geldt ook voor het aanpassen van het watersysteem gericht op de kwantiteits- en kwaliteitseisen van de natuur. Ook het inzetten op agrarisch natuurbeheer, eventueel ook met andere instrumenten dan programmabeheer, kan bijdragen aan het bereiken van de doelstellingen. Uiteraard gaat het daarbij alleen om die landschappen en natuur die ook agrarisch beheerd kunnen worden.

2.4.2 Bos, landschap en cultuurhistorie

Doelstelling

Herstel en ontwikkeling van het landschap en het behoud van cultuurhistorische waarden - en daarmee van een aantrekkelijke leefomgeving - is een belangrijke provinciale

doelstelling. Wij willen dat bereiken door bestaande landschappelijke kwaliteiten en cultuurhistorische waarden op het platteland te behouden, te herstellen en te ontwikkelen (daar waar mogelijk een eigentijdse functie aan geven), en door groene en open gebieden in stedelijke regio's te behoeden voor verdere verstedelijking. Reconstructie moet leiden tot een vernieuwd, versterkt en aantrekkelijk landschap. Naast behoud van bestaande landschapswaarden is ook nadrukkelijk de ontwikkeling van nieuwe landschapswaarden noodzakelijk. De landschappelijke kwaliteit vormt expliciet een integraal onderdeel van de ruimtelijke keuzes in het Reconstructieplan.

Binnen de Reconstructie krijgen vijf hoofdthema's aandacht:

1. *Uitbreiding van bos en groen in en om de stad.* Bosuitbreiding en de ontwikkeling van groen in en om de stad en andere bebouwingskernen is gericht op de verbetering van de werk- en woonomgeving, de versterking van de PES en de vermindering van de recreatieve druk op bestaande natuur- en bosgebieden.
2. *Groenblauwe dooradering:* versterking van de groen-blauwe dooradering o.a. door aanleg van landschapselementen in combinatie met beekdalherstel;
3. *Herstel van oude landschappen en elementen daarvan:* het streven is gericht op het behoud en versterking van de regionale differentiatie in landschappelijke identiteit, herstel van oude landschapsstructuren, patronen en -elementen en het ontwikkelen van nieuwe landschapsstructuren met een eigen identiteit en het bijdragen aan een goed beheer van het landschap en de landschapselementen;
4. *Behoud cultuurhistorie, archeologie en geomorfologie in het landelijk gebied.* Cultuurhistorische waarden zijn de archeologische, de historisch bouwkundige en de historisch geografische waarden en het historisch groen. De cultuurhistorische waarden vormen voor een zeer groot deel de esthetische, informatie- en belevingswaarde van het landschap. Samen met de aardkundige waarde en gebruikswaarde bepalen deze waarden de landschappelijke kwaliteit van onze leefomgeving.
5. *Reductie van de verstening in het buitengebied :* Dit doel kan bereikt worden door de sloop van een deel van de ten gevolge van de bedrijfsbeëindiging vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen, deels in het kader van de RBV, Ruimte voor Ruimte en eventuele toekomstige regelingen.

Huidige situatie

Het Limburgse reconstructiegebied bestaat uit verschillende landschapstypen. Het rivierdal waarin de Maas door een breed rivierdal loopt tot Neer, een smal dal tussen Neer en Arcen en een breder dal tot Mook. Aan weerszijden van de Maas liggen afwisselend stroken hogere en lagere zandgronden. Aan de westzijde, op de provinciegrens liggen de Peelgebieden. Aan de oostzijde liggen op of aan de grens de stuwwal en de steilrand van het hoogterras. Ten oosten van Venlo, op de Meinweg en bij Koningsbos liggen delen hoogterras. Grote hoogteverschillen kenmerken het gebied. De hoogteligging van het gebied in meters boven de zeespiegel bedraagt rond 30 meter in het westen, van 10 tot 25 meter in het Maasdal en tot 75 meter op het terras. De steilranden tussen Roermond en Venlo zijn het hoogste. Daarnaast zijn het de kleinere hoogteverschillen en terreinvormen die het landschap en het gebruik bepalen. In het gebied liggen rivierkleigronden, zandgronden, laag- en hoogveengronden en lössgronden.

De beken aan de westzijde van Maas zijn grotendeels rechtgetrokken. De beken in het WCL gebied stromen grotendeels natuurlijk af, evenals de beken in het noordelijk Maasduinengebied.

Oude Maasmeanders, lage zones in de zandgronden en kwelgebieden onderlangs de steilranden vormen de van oudsher vochtige plekken in het landschap. De droogste delen van het landschap zijn de stuifduinen.

Midden Limburg heeft ten opzichte van Nederland en Zuid-Limburg veel bos. De grootste boscomplexen liggen in de gebieden Maasduinen en WCL met een groot aangrenzend bosgebied op Duits gebied. Bijzonder voor het gebied zijn de vele oude maasmeanders met broekbossen.

De oude landschappen zijn rijk aan archeologische, historisch bouwkundige en historisch-geografische waarden. In de rijksnota Belvedere zijn vier gebieden in Noord- en Midden-Limburg aangemerkt als Belvederegebieden omdat deze gebieden behoren tot de cultuurhistorisch meest waardevolle gebieden van Nederland. Het gaat om de gebieden Maasvallei (min of meer overeenkomend met Maasduinen), Griendtsveen-Helenaveen, Heythuysen/Thorn en Roergebied.

De oude cultuurlandschappen zijn op de meeste plaatsen ingrijpend veranderd. Het landbouwgebruik is sterk geïntensiveerd door niet grondgebonden landbouw, boomteelt en tuinbouw. Deze groei vond vooral aan de westkant van de Maas plaats, met concentraties van verschillende takken. Behalve de groei van infrastructuur, industrie en bebouwing van steden en dorpen nam de bebouwing in het buitengebied explosief toe, zowel in de vorm van stallen en kassen als in de vorm van woonbebouwing. Veel ontwikkelingen zijn praktisch onomkeerbaar: infrastructuur, bebouwing, ontgroningen. Voor cultuurhistorische elementen en patronen geldt dat verlies niet te herstellen is. Veel kleine beplantingen buiten het bos zijn verdwenen. Ook zijn veel kleine geomorfologische elementen verdwenen, zoals steilranden langs beekdalen en laagtes. De recreatie werd een belangrijke vorm van grond- en medegebruiker van het landschap, waarbij deze gebruiker zelf ook heeft bijgedragen aan de achteruitgang van de landschapskwaliteit.

In het voorjaar van 2001 is de landschapskwaliteit in Noord- en Midden-Limburg beoordeeld door deskundigen op basis van de Landschaps Kwaliteits Toets. Daarbij zijn de volgende landschapseenheden onderscheiden: Beken en bouwlanden, Peel, Maasdal, Maasplassen, WCL en Maasduinen. De kwaliteit van Maasduinen ('hoog gewaardeerde esthetische kwaliteit') en het WCL ('zeer kwetsbaar en broos') zijn het hoogst gewaardeerd. Het Maasdal scoort nog net voldoende ('heldere structuur, maar rommelig en genivelleerd'). Het Maasplassengebied scoort het laagst ('zeer slechte esthetische en ecologische kwaliteit, onvoldoende kwaliteit voor recreatie'), zelfs lager dan de Peel ('landbouw te ver doorgeschoten, niet gebruiken als vergaarbak voor rommel') en het Beken- en bouwlandengebied ('uitgewoond en versteend'). De mogelijkheden om de landschapskwaliteit te verbeteren zijn positief ingeschat. Vooral maatregelen op het gebied van zonering en infrastructuur zijn nodig om de esthetische, ecologische en recreatieve kwaliteit van het landschap te verbeteren.

Autonome ontwikkeling

Een belangrijke bedreiging van historisch gevarieerde en cultuurhistorisch waardevolle landschappen is 'vervlakking', het steeds meer op elkaar gaan lijken van verschillende gebiedsdelen, als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen, met name verstedelijking, schaalvergroting in de landbouw en het toenemen van verspreide bebouwing. Door de

sloopregeling zal een aantal stallen uit het gebied verdwijnen. Kleine landschapselementen zullen nog steeds bedreigd zijn waardoor kleinschalige gebieden opener worden en grootschalige gebieden verdichten. Hierdoor nemen de variatie en de regionale identiteit van het landschap verder af.

Knelpunten en kansen

De aanwezigheid van dynamiek vanuit verschillende grondgebruiksvormen leidt zowel tot nivellering van bestaande waardevolle landschappen als tot mogelijkheden om nieuwe landschappen te creëren. Behoud en herstel van het oude is echter niet genoeg. Sommige functies eisen meer ruimte, bijvoorbeeld door de toegenomen welvaart en mobiliteit: verstedelijking, infrastructuur, recreatie, natuur. Maar ook de oude functies, zoals waterbeheer en landbouw, veranderen. Voor de toekomst ligt er een 'ontwerpopgave': een opgave om het landschap zo vorm te geven dat identiteit en variatie versterkt worden, terwijl er tegelijkertijd ontwikkelingsruimte blijft en ontstaat voor de functies met een eigentijdse vormgeving. Er ligt hier een forse uitdaging om hieraan mede invulling te geven. Doel hiervan is om te komen tot een goed evenwicht tussen behoud en vernieuwing, resulterend in een goede landschappelijke en functionele kwaliteit.

2.4.3 Waterkwantiteit

Doelstelling

De mogelijkheden voor natuur, landbouw, wonen en werken, en drinkwaterwinning zijn sterk afhankelijk van de fysieke randvoorwaarden die het water- en bodemsysteem stelt. We kunnen bijvoorbeeld niet overal wonen en kwelafhankelijke natuur is alleen in lager gelegen gebieden mogelijk. De streek en waterschappen willen dat realiseren via de *watersysteembenadering*, een aanpak die meer dan in het verleden natuurlijke processen en ruimte voor water een rol geeft, die het watergebruik beter afstemt op de natuurlijke draagkracht van het watersysteem, en waarbij problemen niet worden afgewenteld op andere gebieden.

De Waterschappen, het Zuiveringsschap Limburg en de provincie Limburg hebben inmiddels de stroomgebiedsvisies afgerond. De stroomgebiedsvisies worden betrokken bij de planvorming en uitvoering van de reconstructie. Water is namelijk een belangrijk ordenend principe.

Binnen de Reconstructie krijgen vier hoofdthema's aandacht:

- 1 *Ruimte voor de Rivier (Veiligheid ten opzichte van de Maas)*. Om in perioden van hoge neerslagintensiteit het hoofd te kunnen bieden is het zaak om in het stroomvoerend en watervoerend winterbed van de Maas alle activiteiten te weren die niet in *overeenstemming zijn met de Beleidslijn Ruimte voor de rivier*. In het stroomvoerend deel van het winterbed wordt gestreefd naar kwaliteitsverbetering van natuur en milieu, waarbij geen aantasting toegestaan wordt ten gunste van economische functies. Hier wordt gestreefd naar het uitplaatsen van niet-grondgebonden functies. In het watervoerend winterbed is in principe enkel uitbreiding van bebouwing mogelijk als er op een ander plaats bebouwing verdwijnt (saldoregeling);
- 2 *Regionale waterberging*. Om huidige en toekomstige wateroverlast tegen te gaan willen provincie en waterschappen hoge afvoeren op regionale schaal tijdelijk kunnen bergen in de haarvaten van het systeem, door tijdelijk hogere waterstanden in beeksystemen toe te laten of door ruimte te creëren in retentiebekkens.

- 3 *Gewenste Grond- en Oppervlaktewaterregime (GGOR) en Optimaal Grond- en Oppervlaktewaterregime voor verschillende sectoren (OGOR).*
Het gewenste grond- en oppervlaktewaterregime (de GGOR-waterdoelen) verschilt per functie (natuur, landbouw, drinkwaterwinning). Doel is dat in 2010 minimaal 40% van de verdroogde natuur is hersteld, dat de vochtvoorziening voor de landbouw is geoptimaliseerd en dat de grondwateronttrekking door industrie en drinkwatersector is afgestemd op de duurzaam winbare hoeveelheid.
- 4 *Beekherstel.* De ecologische en landschappelijke kwaliteit van veel beken is door beeknormalisaties, te hoge piekafvoeren en een slechte waterkwaliteit sterk teruggelopen. Met name door hermeandering willen provincie en waterschappen de beken herstellen. Het streven is om in 2018 200 km beek te hebben hersteld.

Huidige situatie

Als gevolg van veranderingen in het landgebruik (o.a. toename verhard oppervlak) en de waterhuishouding (o.a. de aanleg van drainage en ontwateringsloten, en het rechte trekken van beken) is de 'sponswerking' van de Limburgse watersystemen de afgelopen decennia afgenomen. Als gevolg hiervan wordt het oppervlaktewater versneld afgevoerd naar de Maas. Vindt deze afvoer plaats bij hoge waterstanden van de Maas, dan vergroot dit de wateroverlast. In het groeiseizoen leidt de verminderde sponswerking tot droogteschade aan landbouw en natuur.

Door verwachte klimaatverandering kan het wateraanbod de komende tientallen jaren met circa 10% toenemen. Ondanks de recent verhoogde dijken zijn aanvullende maatregelen nodig om de veiligheid te garanderen en wateroverlast te beperken. De hoge waterstanden van 1993 en 1995 hebben duidelijk gemaakt dat extra aandacht nodig is voor veiligheid, waterberging en waterafvoer. Een groot deel van de knelpunten kan opgelost worden door weer uit te gaan van een meer natuurlijk watersysteem met een grotere sponswerking (de watersysteembenadering) en het periodiek gecontroleerd toelaten van overstromingen in waterbergingsgebieden. Rijkswaterstaat is bezig met plannen voor de Grensmaas en de Zandmaas waarbij maatregelen worden uitgewerkt in het winterbed van de Maas. In de toekomst zal het waterbeheer zich minder richten op technische maatregelen (dijken, gemalen, stuwen, onderhoud) en meer op het maken van een meer robuust en natuurlijk watersysteem. Natuurlijk in de zin van natuurlijke waterkwaliteit (schoon) en ook meer natuurlijke dynamiek in de afvoer van het oppervlaktewater door het weer herstellen van de sponswerking.

Zijbeken van de Maas kunnen met hun piekafvoeren bijdragen aan een verdere wateroverlast op de Maas. Volgens het kabinetsstandpunt over het waterbeheer van de 21ste eeuw moet daarom eerst worden gezocht naar het vasthouden, vervolgens naar het bergen en pas ten slotte naar het afvoeren van water. In dit kader zijn provincie en waterschappen op zoek naar maatregelen om afvoerpieken van de beken per stroomgebied af te vlakken, bijvoorbeeld door het infiltreren van regenwater en het weer laten meanderen van beken. Deze maatregelen zorgen echter nog onvoldoende voor het afvlakken van de afvoerpieken. Het aanleggen van waterbergingsgebieden om water te bergen is daarom nodig. In waterbergingsgebieden wordt water bij een grote afvoer tijdelijk opgevangen en vervolgens vertraagd afgevoerd.

In Noord- en Midden-Limburg komt 5.253 ha aan voor verdroging gevoelige vegetatie voor. Als gevolg van peilverlaging in het omringende landbouwgebied, de versnelde afvoer van (kwel)water uit de natuurgebieden zelf, toename van de (drink)waterwinning en als gevolg van grindwinning in de Maas is in veel van deze hydrologisch gevoelige gebieden verdroging opgetreden. Hierdoor zijn veel plantensoorten die behoefte hebben aan natte standplaatsen in omvang achteruit gegaan of zelfs verdwenen.

Van de 5.253 ha verdroogd gebied ligt circa 2.550 ha binnen prioritair verdroogde gebieden. Dit zijn gebieden waarbinnen de verdrogingsbestrijding met voorrang wordt aangepakt. In Noord- en Midden-Limburg zijn er 26 prioritair verdroogde gebieden. Voor de meeste daarvan hebben waterschappen en het zuiveringschap plannen gemaakt om verdroging te bestrijden. Voor 15 van deze prioritair verdroogde gebieden is de uitvoering van herstelmaatregelen gevorderd of vrijwel afgerond, voor 8 is de uitvoering gestart. Grondwateronttrekking draagt ook bij aan verdroging. Het beleid is om zowel grondwateronttrekking voor drinkwater als voor industrie te reduceren. Voor drinkwater is de onttrekking verminderd van 89 mln. m³ in 1989 tot 81 mln. m³ in 1999. De prognose is dat dit tot 60 mln. m³ gereduceerd kan worden in 2010. Hiertoe zal een aantal winningen gestopt worden. Voor industrieel gebruik is de winning verminderd van 46 mln. m³ in 1989 tot 18 mln. m³ in 1999 (cijfers hebben betrekking op geheel Limburg).

De meeste beken in Noord- en Midden-Limburg zijn in de vorige eeuw genormaliseerd, gekanaliseerd, vergraven of nieuw aangelegd. In het Provinciaal Waterhuishoudingsplan Limburg (1991-1995) hebben veel beken, met name de grotere en meer oorspronkelijke beken, een Specifiek Ecologische Functie (SEF) gekregen. In beken met een Specifiek Ecologische Functie worden bij voorrang maatregelen uitgevoerd om de levensgemeenschappen die bij een specifiek beektype horen, te behouden of te herstellen. Ook het te voeren (peil)beheer en onderhoud worden hierop afgestemd. Een aantal beken heeft het natuurlijke karakter behouden. Hier zijn het natuurlijk profiel en de meanders nog steeds aanwezig. In de afgelopen jaren zijn op een aantal plaatsen SEF-beken heringericht door hermeandering of door het aanleggen van een tweefasen profiel.

Autonome ontwikkeling

Zonder watersysteemgerichte maatregelen (onder meer stedelijke waterbeheersplannen) zal de sponswerking van het landelijk gebied nog verder afnemen als gevolg van bijvoorbeeld toename van verhard oppervlak, met name als gevolg van verstedelijking. Provincie en waterschappen zijn op zoek naar maatregelen om afvoerpieken van de beken per stroomgebied af te vlakken, bijvoorbeeld door het infiltreren van regenwater en het weer laten meanderen van beken. Deze maatregelen zorgen echter nog onvoldoende voor het afvlakken van de afvoerpieken. Het aanleggen van waterbergingsgebieden (retentiegebieden) om water te bergen is daarom nodig. In waterbergingsgebieden wordt water bij een grote afvoer tijdelijk opgevangen en vervolgens vertraagd afgevoerd. Hierbij zal afstemming moeten plaatsvinden met het afvoerregiem van de Maas. Optimaal Waterbeheer in de landbouw door middel van bedrijfswaterplannen heeft een positief effect op de regionale waterbalans.

Het zal langere tijd duren voordat de effecten van geplande maatregelen tegen verdroging zichtbaar worden. Het is twijfelachtig of 40% herstelde natuur in 2010 haalbaar is (doelstelling rijksbeleid). Daar waar voor 2012 de EHS gerealiseerd wordt zal daar meer kans op zijn.

De ingeslagen weg van herinrichting, aangepast beheer en waterkwaliteitsverbetering van de beken wordt de komende jaren voortgezet. Maar doordat de meest eenvoudig te verwerven gronden al zijn aangekocht en zijn heringericht is de verwachting dat door moeizame grondverwerving het tempo van herstel zal afnemen.

Knelpunten en kansen

Beekherstel en het tegengaan van de verdroging vergen nog veel inspanningen. De reconstructie biedt goede kansen om de watersysteembenadering voor een groot deel in praktijk te brengen met voordelen voor zowel landbouw als natuur. Bij een meer integrale aanpak met onder meer zoneringsfuncties en uitruil van gronden is er een goede kans op verbetering. Zowel bij waterberging als beekherstel is deels meervoudig grondgebruik voor landbouw en natuur mogelijk. Ook recreatieve voorzieningen kunnen daarbij aandacht krijgen.

2.4.4 Water- en bodemkwaliteit

Doelstelling

Binnen de reconstructie krijgen de volgende onderdelen aandacht:

1. *Verbetering kwaliteit grondwater.* Het streven is om de kwaliteit van het grondwater te verbeteren tot een niveau dat alle grondwater in het gebied in 2022 op zijn minst voldoet aan de norm van 50 mg nitraat/l en dat het grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden en in de PES voldoet aan resp. de EU-streefwaarden en aan de ecologische normen voor grondwaterafhankelijke natuur (25 mg nitraat/l);
2. *Verbetering kwaliteit oppervlaktewater.* Het streven is om in 2006 alle oppervlaktewater tenminste te laten voldoen aan de basiskwaliteit, wat gelijk staat aan de MTR-normen (maximaal toelaatbaar risico);
3. *Verbetering van de bodemkwaliteit.* Het streven is om uiterlijk in 2022 alle bodems te laten voldoen aan de MTR-normen. Daarnaast dient het probleem van fosfaatverzadiging aangepakt te worden.
4. *Ongezuiverde lozingen en riooloverstorten.* Het streven is om voor 2005 alle ongezuiverde lozingen te hebben gesaneerd en in uiterlijk 2010 alle riooloverstorten te hebben gesaneerd die niet aan de provinciale eisen voldoen.

Huidige situatie

Ondanks het strengere beleid ten aanzien van de toediening van vooral dierlijke mest is de nitraatconcentratie in het grondwater nog niet voldoende afgenomen. Er is in 2000 in de grondwatermeetputten voor het ondiepe grondwater gemiddeld meer nitraat in het grondwater gevonden dan voorheen (in geheel Limburg van 98 mg/l in 1999 naar 115 mg/l in 2000). Het aantal grondmeetwaterputten waarbij de grenswaarde van 50 mg/liter voor nitraat wordt overschreden is nagenoeg constant gebleven op 40%.

Fosfaat en stikstof zijn graadmeters voor de mate van voedselrijkdom van een systeem. Een maat voor de kwaliteit van het oppervlaktewater is de mate van overschrijding van het Maximaal Toelaatbaar Risiconiveau (MTR). Het MTR is een waarde waarboven voor mensen, planten en dieren risico's verwacht kunnen worden. Tevens is dit het niveau dat de provincie Limburg als basiskwaliteit voor het oppervlaktewater nastreeft. Van bijna alle gemeten punten in stromende wateren in Noord- en Midden-Limburg worden de MTR-

waarden voor fosfaat en/of stikstof overschreden. Veel van deze wateren zijn beken met een specifiek ecologische functie (SEF-beken). Hoewel de lozingen de laatste decennia sterk zijn afgenomen, stagneert de kwaliteitsverbetering de laatste jaren. Dit is het gevolg van diffuse bronnen als overstorten, landbouw, rioolwaterzuiveringsinstallaties en grensoverschrijdende vervuiling.

In het gehele gebied ten westen van de Maas hebben we te maken met het probleem van fosfaatverzadiging als gevolg van de jarenlange toediening van grote hoeveelheden (dierlijke) mest.

Autonome ontwikkeling

Het MINAS en het systeem van mestafzetcontracten zullen de efficiëntie van het gebruik van gebruik van stikstof en fosfaat doen toenemen en het totale gebruik terugdringen en daarmee een gunstig effect hebben op de concentratie nitraat in grondwater. Als gevolg van nalevering van stikstof uit percelen die in het verleden zwaar bemest zijn, kan verwacht worden dat in 2015 nog niet onder alle percelen voldaan wordt aan de doelstelling van 50 mg nitraat per liter in het bovenste grondwater. De kwaliteit van het oppervlaktewater zal tot 2015 verbeteren als gevolg van ingezette maatregelen zoals het verbeteren van de meststoffentoevoering, het Lozingenbesluit open teelt en veehouderij, het aanpakken van ongerioleerde panden en het saneren van riooloverstorten.

De wetgeving onder invloed van de EU-Nitraatrichtlijn zal ervoor zorgen dat een nog groter deel van de geproduceerde mest naar buiten het gebied zal moeten worden afgevoerd of moeten worden verwerkt. Verwerking van mest zal een grote vlucht nemen vanwege de vraag naar een uniform product ten behoeve van de vervanging van kunstmest door dierlijke mest. 85% van de melkveebedrijven zal mest af moeten voeren, omdat ze zelf niet genoeg plaatsingsruimte hebben. Van de varkens- en pluimveemest zal ongeveer 95% van alle bedrijven het grootste gedeelte van de mest buiten het bedrijf moeten afzetten. Geschat wordt dat er in Noord- en Midden Limburg in totaal een verwerkingscapaciteit van ongeveer 380.000 ton vaste fractie nodig is, om de niet af te zetten mest te verwerken.

Knelpunten en kansen

Waterkwaliteitseisen vergroten de druk op extensivering van de melkveehouderij en op mestafzet. De reconstructie biedt kansen voor het oplossen van deze problemen of de consequenties daarvan voor landbouwbedrijven. Bijvoorbeeld via de inzet instrumentarium volgens aanbevelingen van de Commissie Koopmans voor extensivering van de melkveehouderij en/of het genereren van geschikte locaties voor mestbewerking. Voor gemeenten en waterschappen ligt er nog een forse opgave voor het saneren van riooloverstorten en het optimaliseren van de waterzuivering. Daarnaast is er een actieve sanering nodig van een aantal vervuilde waterbodems, hetgeen met forse investeringen gepaard moet gaan.

2.4.5 Lucht: Ammoniak en stank

Doelstelling

De thema's ammoniak en stank spelen een cruciale rol in de Reconstructie. Enerzijds zijn het belangrijke onderwerpen bij het verbeteren van de natuurkwaliteit en de leefbaarheid. Anderzijds bieden zij de randvoorwaarden voor de ontwikkelingsmogelijkheden van de veehouderij. Het ammoniak- en agrarisch stankbeleid zijn van grote invloed op de zonering intensieve veehouderij. Voor ammoniak heeft het Rijk onlangs de wetgeving aangepast en

voor agrarisch stankbeleid zal dat binnenkort gebeuren. Voor beide thema's moeten via integrale zonering aan de ene kant de milieudoelstellingen worden gerealiseerd en aan de andere kant mogelijkheden worden geschapen voor bedrijfsontwikkeling in de (intensieve) veehouderij. De doelen zijn als volgt:

1. *Stank*. Het streven is om het aantal stankgehinderden door landbouwactiviteiten sterk terug te dringen. De werkdoelstelling is, voor zover er nog geen nieuwe gebiedsgericht beleid is geformuleerd, dat er in 2010 geen ernstig stankgehinderden zullen zijn;
2. *Ammoniakemissie*: Rond 2010 zullen alle bestaande bedrijven de maatregelen uit de AMvB huisvesting hebben uitgevoerd. De emissie uit stallen zal hierdoor met meer dan 50% zijn afgenomen ten opzicht van nu. Doelstelling is dat Noord- en Midden-Limburg in 2010 voldoet aan haar deel van de emissiedoelstelling van totaal 7,1 miljoen kg ammoniak voor heel Limburg. Het gaat hier dan om ammoniakemissie uit de landbouw (stallen, aanwending, opslag en beweiding)
3. *Ammoniakdepositie*: In het NMP4 is gekozen voor een uitsplitsing van de depositiedoelen naar provincie. Voor Limburg geldt een gemiddeld depositieniveau voor zure deposities op ecosystemen van 2550 mol potentieel zuur/ha/jaar en een gemiddeld depositieniveau van stikstofdepositie van 1800 mol stikstof/ha/jaar.
Opgemerkt dient te worden dat deze depositie slechts ten dele afkomstig is van de landbouw in het gebied. Daarnaast leveren andere bronnen en het buitenland ook een belangrijk deel bij aan de depositie. De reconstructie kan alleen de gebiedseigen depositie en dan alleen het deel uit de landbouw (ammoniak) beïnvloeden.

Huidige situatie

De uitstoot van ammoniak uit de landbouw vormt een belangrijk aandeel in de depositie van stikstof op natuurgebieden. Een groot deel van deze natuurgebieden bevat waardevolle plantensoorten en andere organismen die juist niet bestand zijn tegen een te hoge stikstofdepositie. De huidige emissie van ammoniak uit stallen bedraagt ruim 8,3 miljoen kg ammoniak (gebaseerd op milieuvergunningensituatie 1999). De emissie uit stallen bedraagt ongeveer 60% van de totale emissie van ammoniak uit de landbouw.

De gemiddelde stikstofdepositie in Noord- en Midden Limburg bedraagt momenteel ruim 3700 mol N/ha/jaar, waarvan 80% bestaat uit ammoniak. De depositie als gevolg van de eigen emissie van ammoniak bedraagt in Noord- en Midden Limburg gemiddeld ongeveer 3000 mol ammoniak, maar is lokaal bij veehouderijconcentraties enkele malen hoger. Op basis van de huidige stankregels in het kader van de milieuvergunningverlening is berekend in welke mate veehouderijbedrijven te dicht bij stankgevoelige objecten (vooral woningen) liggen om nog te mogen uitbreiden.

Autonome ontwikkeling

Door de invoering van de AmvB huisvesting veehouderij, de aanscherping van uitrijregels van dierlijke mest en door de afname van het aantal dieren zal de emissie en depositie van ammoniak afnemen. De verwachting is dat de ammoniakdepositie in 2015 ongeveer 30% lager zal liggen dan het huidige niveau en zal uitkomen op gemiddeld ongeveer 2000 mol/ha/jaar. Een depositieniveau van 2000 mol/ha/jaar ligt nog steeds ver boven het kritische niveau voor de meest gevoelige, schrale natuur (600 tot 1000 mol/ha/jaar) en boven de doelstellingen gemiddeld voor het reconstructiegebied (1800 mol gemiddeld in de vorm van stikstofverbindingen). Hier zijn dus extra maatregelen nodig.

De verwachting is dat het aantal geurgehinderden zal afnemen als gevolg van de afname van het aantal bedrijven en de verplaatsing van het productievolume van deze bedrijven naar gunstiger locaties en het toepassen van verbeterde stalsystemen.

Knelpunten en kansen

De reconstructie biedt, in combinatie met de nieuwe en ammoniak- en stankregels, goede mogelijkheden om bij te dragen aan het perspectief van de resterende veehouderijbedrijven. Vooral het ontwikkelen van gebieden waar doorgroei, hervestiging en nieuwvestiging mogelijk is, is daarbij essentieel. De omvang van de ammoniak-emissie zal met ongeveer 40% moeten dalen om de doelstellingen te halen.

2.5 Reconstructieopdracht 3: verminderen veterinaire kwetsbaarheid

Doelstelling

Om de veterinaire kwetsbaarheid te verminderen werkt de provincie via drie sporen:

1. *Varkensvrije zones*: Om de veterinaire kwetsbaarheid van de veehouderij in het district te verminderen zal langs de Maas en langs de provinciegrens met Noord-Brabant een varkensvrije zone worden aangelegd met een breedte van tenminste 1 kilometer. Het totaal aan varkensvrije zones in de zes districten leidt tot een compartiment Noord- en Midden-Limburg dat op zijn laatst gerealiseerd zal zijn in 2012;
2. *Verticale ketenaanpak*: Het verbeteren van de contactstructuur is een absolute voorwaarde voor het inperken van de veterinaire risico's. Zonder verbetering van de contactstructuur is de effectiviteit van andere maatregelen slechts beperkt. Het verbeteren van de contactstructuur kan moeilijk rechtstreeks worden gerealiseerd via de reconstructie. Gezien het belang van dit punt zal vanuit de reconstructie toch getracht moeten worden middels faciliterende maatregelen, zoals het creëren van ruimte voor agrarische bedrijvenparken en het afgeven van signalen richting de ketenregisseurs, een zo groot mogelijke bijdrage te leveren aan het tot stand brengen van een verbetering van de contactstructuur.
3. *Horizontale samenwerking*: Het concentreren van de intensieve veehouderij op een beperkt aantal locaties kan tot een aantal elkaar versterkende voordelen leiden. Het verdichten in de ontwikkelingsgebieden geeft mogelijkheden tot het 'leeg maken' van kwetsbare gebieden. Randvoorwaarde is dat deze ontwikkelingsgebieden ofwel gesloten clusters vormen of uit enkel gesloten bedrijven bestaan. Idealiter werken de ondernemers op deze locaties met elkaar samen waardoor een duidelijker positie in de keten kan worden ingenomen, en bovendien kan worden voldaan aan een hoge standaard voor dierenwelzijn en aan milieudoelen.

Huidige situatie

De uitbraak van varkenspest in 1997, waarbij 12 miljoen varkens geruimd werden en de uitbraak van MKZ in 2001 (waarbij "slechts" 260.00 dieren werden geruimd) heeft ons geleerd dat de verdere verspreiding van de besmettelijke dierziekten het direct gevolg waren van de intensieve contactstructuur in de veehouderij. Daarnaast wordt de veehouderij regelmatig opgeschrikt door nieuwe gevallen van "onveilig" vlees: kippenvlees bleek besmet met salmonella en campylobacter en vervuild met dioxine; runderen kregen BSE, waarvan vermoed wordt dat die de hersenziekte Creutzfeldt-Jacob bij mensen kan veroorzaken.

Door het nemen van strenge maatregelen zijn de gevolgen van de MKZ-uitbraak relatief beperkt gebleven. De varkenspest heeft diepe sporen nagelaten en de motivatie om strenge maatregelen te nemen bij de MKZ-uitbraak werd breed ondersteund.

Niet alleen de veehouderij zelf heeft echter te leiden gehad onder de strenge maatregelen ten tijde van de MKZ-crisis, ook andere (aanverwante) sectoren werden gedupeerd. Denk bijvoorbeeld aan de leveranciers en afnemers van de sector of aan recreatie en toerisme als medegebruiker van het landelijk gebied.

In Limburg zal de varkensvrije zone komen te liggen langs de grens met Brabant en langs de Maas. De zone bestaat uit een strook met een minimale breedte van 1 km. Voorlopig is er vanuit gegaan dat de varkenshouderij uit deze zone dient te verdwijnen. In het reconstructiegebied Noord- en Midden-Limburg liggen 35 bedrijven met 1 of meerdere varkens in de voorlopig voorgestelde zone. Het gemiddelde aantal varkens per bedrijf is 1.200 stuks.

Autonome ontwikkeling

Door de ervaringen met de varkenspest en de MKZ-crisis heeft de veehouderij al veel maatregelen doorgevoerd om de risico's te beperken en de contacten tussen bedrijven te beperken. Deze ontwikkeling, evenals de ontwikkeling van systemen van voedselveiligheid, zal zich doorzetten, onder meer als gevolg van diverse certificerings- en kwaliteitseisen, die bedrijven zich al of niet vrijwillig opleggen. Ook zonder specifieke maatregelen in het kader van reconstructie zullen de komende jaren maatregelen doorgevoerd worden die het risico van ziekte-uitbraken zullen verminderen. Ook het terugbrengen van het aantal dieren onder meer als gevolg van de RBV-regeling draagt hieraan bij.

Een ruimtelijke compartimentering gaat boven de invloedssfeer en mogelijkheden van individuele bedrijven uit en zal gerealiseerd moeten worden in het kader van de Reconstructie. Een varkensvrije zone zal komen te liggen langs de grens met Noord-Brabant en langs de Maas. Zo'n zone bestaat uit een strook met een minimale breedte van 1 km en zal zo gekozen worden dat er zo min mogelijk bedrijven in komen te liggen (integraal bekeken van beide provincies) en zoveel mogelijk afgestemd op de EHS en verkeersstromen.

Knelpunten en kansen

Met de reconstructiewet wil de rijksoverheid de veterinaire risico in de concentratiegebieden beperken door invoering van varkensvrije zones en het bevorderen van gesloten bedrijfssystemen. In een varkensvrije zone is het uitoefenen van varkenshouderij niet meer toegestaan. Kansen liggen er voor realisatie van EHS en verbindingzones in combinatie met het realiseren van de varkensvrije zone.

Om de veterinaire kwetsbaarheid te beperken, moet verder het aantal contacten tussen bedrijven worden teruggedrongen. Dit is mogelijk door het streven naar gesloten bedrijfssystemen en het beperken van het aantal locaties. Hier liggen kansen voor het samenvoegen van meerdere bedrijven op een projectvestigingslocatie, in regionale vestigingsgebieden daar waar ruimte is voor onder meer voor inbreidingen of voor het samenvoegen van meerdere locaties van een bedrijf in verwevingsgebieden.

Hoofdstuk 3

ORGANISATIE EN PROCES

3.1 Inleiding

Vooruitlopend op de inwerkingtreding van de Reconstructiewet concentratiegebieden is in Limburg reeds gestart met de voorbereiding van de reconstructie. Zo is in overleg met het rijks- en de gebiedspartners een gedeelte van de gemeente Nederweert uitgekozen om een pilot-project uit te voeren. Daarbij kon op een beperkte schaal ervaring worden opgedaan met de planvorming en uitvoering zoals deze in het kader van de Reconstructiewet op grotere schaal nodig zou zijn. Het Reconstructieplan pilot Nederweert is afgerond. Momenteel is men met de uitvoering bezig.

De start van de reconstructie in Limburg vond plaats op 13 april 2000. Toen is de Reconstructiecommissie in oprichting geïnstalleerd. Verder is men op die datum met de organisatievorm van start gegaan die recht moet doen aan het uitgangspunt dat in Limburg de reconstructie vanaf de basis wordt vormgegeven. De inhoud van het Reconstructieplan wordt door de streek mede bepaald, uiteraard voor zover dat geen strijd oplevert met rijks- en provinciale uitgangspunten.

3.2 Organisatie van de reconstructie

Voor de totstandkoming van het reconstructieplan is een organisatiestructuur ingesteld, bestaande uit de Reconstructiecommissie, het Regiebureau en de Regionale Contactgroepen.

De Reconstructiecommissie heeft als taak de advisering over de reconstructie. In de commissie zitten leden op voordracht van gemeenten, de waterschappen, de Limburgse Land- en Tuinbouwbond, de Stichting Milieufederatie Limburg, de terreinbeherende instanties en de RECRON. Adviseurs zijn toegevoegd door de ministeries van VROM en LNV, de Dienst Landelijk Gebied, het Kadaster en de provincie Limburg. De Reconstructiecommissie zal in juli 2002 officieel door Provinciale Staten worden ingesteld. Sinds april 2000 is echter al de Reconstructiecommissie in oprichting (i.o.) actief. De Reconstructiecommissie wordt ambtelijk ondersteund door een projectgroep. Het Regiebureau voert het projectmanagement uit en vormt het secretariaat van de Reconstructiecommissie. Het Regiebureau bestaat uit medewerkers van de provincie en de Dienst Landelijk Gebied.

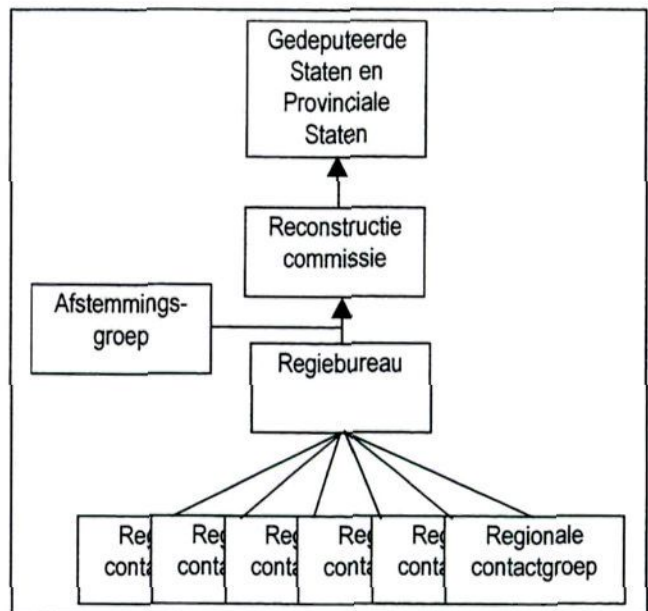
Het Reconstructiegebied is verdeeld in 6 districten gegroepeerd rond de gemeenten Bergen, Venray, Horst, Helden, Nederweert en Echt. Voor elk district is een Regionale Contactgroep ingesteld, getrokken door een wethouder die ook zitting heeft in de Reconstructiecommissie.

De Regionale Contactgroep heeft als taak het opstellen van een bouwsteen voor het reconstructieplan en zorgt voor:

1. bestuurlijke afstemming
2. afstemming met betrokken overheden en maatschappelijke organisaties
3. Verwerven maatschappelijk draagvlak

Naast de bestuurlijk trekker bestaat een Regionale Contactgroep uit:

- medewerker provincie (ambtelijk trekker)
- medewerker gemeente (contactpersoon tussen de verschillende gemeenten in dat district)
- medewerkers van de Dienst Landelijk Gebied (secretariaat, proces ondersteuning en inhoudelijke ondersteuning).

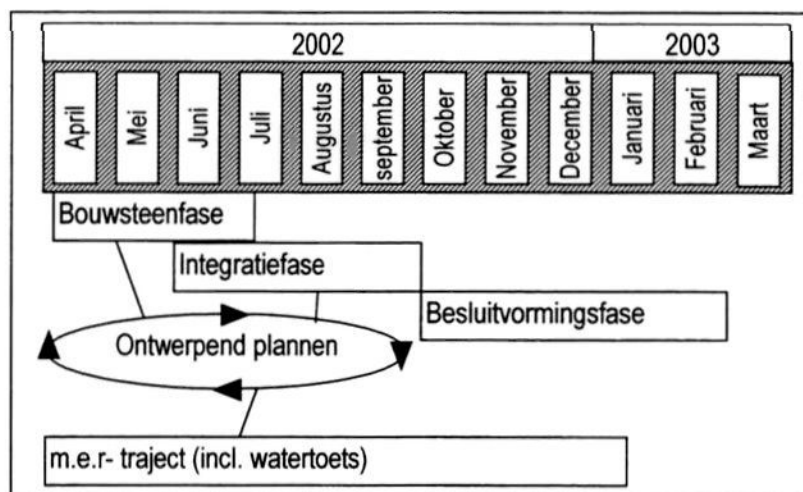
De zes districten bestaan uit de volgende gemeenten:

1. District Nederweert
Het district omvat de gemeenten Nederweert, Weert, Hunsel, Heythuysen, Roggel en Neer, Haelen, Heel en Thorn.
2. District WCL
Het district omvat de gemeenten Echt, Maasbracht, Ambt Montfort, Roerdalen, Roermond, Swalmen en Beesel.
3. District Helden
Het district omvat de gemeenten Helden, Meijel, Kessel, Maasbree en Venlo.
4. District Horst aan de Maas
Het district omvat de gemeenten Horst aan de Maas, en Sevenum
5. District Venray
Het district omvat de gemeenten Venray en Meerlo-Wanssum
6. District Maasduinen
Het district omvat de gemeenten Mook en Middelaar, Gennep, Bergen en Arcen en Velden.

3.3 Proces tot op heden en vervolgtraject

3.3.1 Proces

In de figuur is de planning voor 2002 en begin 2003 aangegeven. De bouwsteenfase, integratiefase en besluitvormingsfase zijn als groep van activiteiten onderscheiden in de planning. Daarnaast is het m.e.r.-traject apart onderscheiden. Dit wil echter niet zeggen dat dit traject los staat van het proces om te komen tot een reconstructieplan.

Het MER moet integraal onderdeel uitmaken van het proces. Ontwerpend plannen is als verbindend element weergegeven. Dit is geen fase in planning maar geeft een cyclische manier van werken weer.

Bouwsteenfase

In een intensief proces samen met de streek zijn sinds April 2000 de Regionale Contactgroepen aan het werk. Het resultaat van dit werk wordt opgeschreven in zes bouwstenen voor het reconstructieplan. In deze bouwstenen worden een visie opgesteld voor het betreffende district en worden maatregelen voorgesteld. Knelpunten worden gesignaleerd. Belangrijk onderdeel van de discussie met de streek betreft de landbouw, de natuur en de rol van (grond)water hierbij. De discussie gaat over de perspectieven, toekomstvisie en maatregelen. Hierbij wordt een uitsplitsing gemaakt naar:

- de niet-grondgebonden functies (in relatie tot sociaal economie, verzuringsgevoelige natuur, stankproblematiek en waterproblematiek).
- De grondgebonden functies (in relatie tot sociaal economie en vooral (grond)waterproblematiek).

Integratiefase: samenvoeging 6 bouwstenen tot één reconstructieplan

In deze fase wordt gekeken in hoeverre doelen zijn bereikt en wordt gekeken naar mogelijke verschillen in benadering. Bovenregionale aandachtspunten worden geïnventariseerd. Probleem- en discussiepunten worden teruggekoppeld naar streek en bestuur. Centrale werkmethode in deze fase is ontwerpend plannen (zie hierna)

Besluitvormingsfase

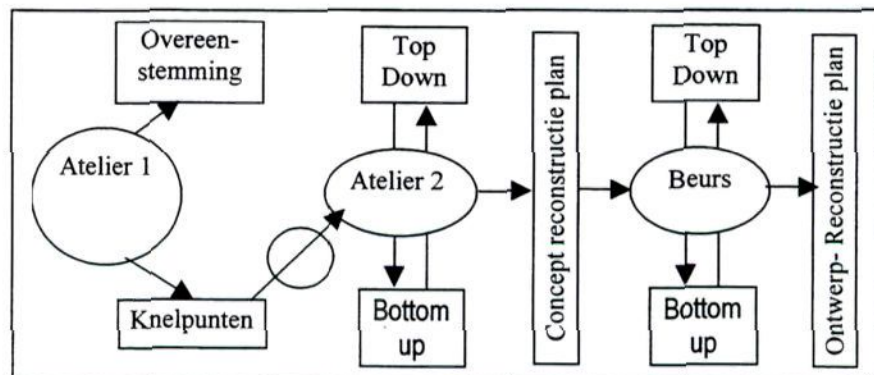
Na de integratiefase vindt de besluitvorming door de provincie plaats. Gedeputeerde Staten zullen het reconstructieplan in ontwerp vaststellen waarna een terinzagelegging en inspraak volgen. Uiteindelijk zullen Provinciale Staten het plan definitief vaststellen. De ministers van LNV en VROM dienen hun goedkeuring aan het plan te geven.

In bijlage 1 is een stappenplan gegeven voor de totstandkoming van het reconstructieplan. Het MER-traject is apart onderscheiden omdat deze haar eigen wettelijke procedure kent. De bedoeling is echter dat de m.e.r.-keuzen integraal onderdeel uit gaan maken van het reconstructieplan en proces.

3.3.2 Ontwerpend plannen als werkmethode

Het voorwoord van de Architectuurnota van het rijk bevat de volgende passage: “Veel mensen in Nederland maken zich zorgen over het dichtslibben van de open ruimten en allerlei wildgroei (verrommeling). Het rijk wil daarom meer ruimte maken voor de inbreng van ontwerpers bij o.a. ruimtelijke opgaven en wil het rijk aandacht vragen voor het feit dat dit een publieke zaak is”. Daarom heeft het rijk in de Architectuurnota de reconstructie concentratiegebieden aangemerkt als een van de grote projecten (naast b.v. de Zuiderzeelijn en Deltametropool).

Dit is de aanleiding geweest om bij de reconstructie van Noord- en Midden-Limburg via ontwerpend onderzoek te komen tot minimaal 6 wervende ontwerpverhalen. Het ontwerpend onderzoek is een cyclisch proces

dat breder is dan een zoektocht naar wenselijke en waarschijnlijke oplossingen (Zie de figuur). In dit proces moet de kennis bij personen leiden tot gedeelde kennis. Dit levert concepten, scenario's of motto's op. Hierna kan toetsing in de praktijk volgen (evaluatie). Binnen het reconstructie proces in Limburg worden de komende maanden twee ateliers en een beurs gehouden. Atelier 1 is bedoeld om te bekijken over welke punten men het eens is. De inspraakreacties op de startnotitie MER worden hierin meegenomen. De punten waar men het niet over eens is worden in themagroepen verder besproken en uitgewerkt. In Atelier 2 worden komen deze punten aan de orde te samen met de MER aspecten (alternatieven).

Hoofdstuk 4.

ONDERWERPEN MILIEUEFFECTRAPPORTAGE EN ALTERNATIEVEN

4.1 Inleiding

Zoals in paragraaf 1.1 aangegeven heeft de reconstructie als doel de bevordering van een goede ruimtelijke structuur van de concentratiegebieden. Volgens de Reconstructiewet moet het daarbij in het bijzonder gaan om landbouw, natuur, bos, landschap, recreatie, water, milieu en infrastructuur, maar ook de verbetering van een goed woon-, werk- en leefklimaat en van de economische structuur. In hoofdstuk 2 hebben wij beschreven welke doelstellingen wij met de reconstructie nastreven.

Een MER is een instrument om goed te kunnen kiezen. Als de keuze tussen alternatieven helder en inzichtelijk is en de omgevingsgevolgen duidelijk, is het een waardevol instrument.

Het reconstructieplan is een plan voor de komende 12 jaar op het niveau van geheel Noord- en Midden Limburg. Reconstructie behelst een omslag in denken over het landelijk gebied en omvat een breed scala aan maatregelen. De belangrijke strategische keuzes moeten in een milieueffectrapportage aan de orde komen. Dat betekent dat we een beperking aan willen brengen in onderwerpen die aan de orde komen in de alternatieven van de MER. Als we dit niet doen dan wordt het MER zeer breed en onoverzichtelijk. Dat betekent niet dat van de maatregelen die niet in het MER aan de orde komen geen effecten (doelbereiken) worden beschreven. Het betekent dat alleen van de belangrijkste maatregelen alternatieven naast elkaar zullen worden gezet. Alleen hierdoor kan het MER daadwerkelijk toegevoegde waarde voor de besluitvorming hebben.

In de paragrafen hierna wordt aangegeven wat we wel en wat we niet in alternatieven willen beschrijven.

4.2 Wat komt niet in de MER-alternatieven?

Keuzes die reeds gemaakt zijn en vastliggen in beleid worden niet nogmaals overwogen. Daarnaast kan het voorkomen dat een keuze niet in het "eerste" reconstructieplan wordt gemaakt maar pas later in een uitwerkingsplan.

4.2.1 Reeds gemaakte keuzes

De voor het reconstructieplan meest bepalende keuzes zijn gemaakt in het POL en de Stimuleringsplannen natuur, bos en landschap.

Provinciaal omgevingsplan (POL)

De meeste reeds gemaakte keuzes op provinciaal niveau staan in het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL). Het POL is op 29 juni 2001 door Provinciale Staten van Limburg vastgesteld en op 22 november 2001 bekend gemaakt. Het POL heeft de status van provinciaal milieubeleidsplan, provinciaal waterhuishoudingsplan en streekplan en van een voorlopig provinciaal verkeers- en vervoersplan. Het POL heeft een zelfbindende

werking voor beleidsbeslissingen van bestuursorganen van de provincie Limburg. Het POL is dus ook maatgevend voor het reconstructieplan dat als POL-uitwerking/aanvulling kan worden beschouwd. Daarbij is vooral van belang dat het POL een indeling van de provincie in 10 perspectief-gebieden ("P's") kent die aangeven welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk zijn. De perspectieven P1 tot en met P5 hebben betrekking op het landelijk gebied. Het betreft:

P1: Bos- en natuurgebieden

P2: Ontwikkelingsgebieden ecosystemen

P3: Ruimte voor veerkrachtige watersystemen

P4: Vitaal landelijk gebied

P5: Ontwikkelingsruimte voor landbouw en toerisme

De begrenzing en doelstellingen van deze perspectief-gebieden zal voor het reconstructieplan maatgevend zijn en in principe niet opnieuw ter discussie worden gesteld. Incidenteel kan gemotiveerd worden afgeweken. In zo'n geval zou het reconstructieplan als POL-herziening kunnen worden aangemerkt.

Een ander onderdeel van het POL dat als maatgevend voor het reconstructieplan geldt is de ligging van de ecologische hoofdstructuur. De provinciale uitwerking, de Provinciale Ecologische Structuur (PES) als opgenomen in het POL wordt voor het reconstructieplan als uitgangspunt beschouwd. Alleen in verband met de uitvoering van de Wet ammoniak en veehouderij (Wav) zou incidenteel een herbegrenzing kunnen plaatsvinden.

De varkensvrije zones vinden hun grondslag in de Reconstructiewet en zijn dus "iets nieuws". Door de lange voorbereidingstijd van de Reconstructiewet was de noodzaak om te zijner tijd varkensvrije zones aan te wijzen al langer bekend. In het POL zijn daarom de varkensvrije zones al aangewezen. Ten opzichte van die aanwijzing verandert er in het reconstructieplan niets. De zones worden slechts verder op perceelniveau begrensd. De strategische keuze is echter al in het POL gemaakt.

Stimuleringsplannen Natuur, Bos en Landschap

Naast toetsingskader voor de Subsidieregeling Natuurbeheer 2000 (SN) en Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (SAN) vormen de stimuleringsplannen de gebiedsgerichte uitwerking van het provinciale natuurbeleid. Voor alle bestaande en nieuwe natuur, bos en beheersgebieden is beschreven waar welke type natuur wordt nagestreefd, door middel van natuurdoeltypes. In reconstructie wordt dit als uitgangspunt gehanteerd. Binnen reconstructie worden maatregelen aangegeven om (randvoorwaarden voor) deze natuurdoeltypen te realiseren. Het betreft dan maatregelen op het gebied van: kwantitatieve realisatie (oppervlaktes) en kwalitatieve realisatie (water, nutriënten etc.). Als de consequenties voor het omliggende grondgebruik zodanig groot zijn dat realisatie om sociaal economische redenen niet haalbaar wordt geacht of als de realisatie om technische redenen niet mogelijk is, kan van de Stimuleringsplannen worden afgeweken. In het reconstructieplan wordt echter niet opnieuw aangegeven om wat voor reden waar welk natuurdoeltype wordt nagestreefd.

Bijlage 3 bij deze startnotitie bevat een overzicht van de overige reeds genomen besluiten op rijks- en provinciaal niveau die voor het reconstructieplan van belang zijn.

4.2.2 In een uitwerkingsplan te maken keuzes

Zoals het reconstructieplan kan worden beschouwd als een POL-aanvulling/uitwerking kan ook het reconstructieplan weer verder worden uitgewerkt. Artikel 18 van de Reconstructiewet biedt de basis voor deze uitwerkingsplannen. Uitwerkingsplannen doorlopen dezelfde procedure als het "eerste" reconstructieplan. Voor uitwerkingsplannen gaat waarschijnlijk een m.e.r.-beoordelingsplicht gelden. Belangrijke keuzes die niet in het eerste reconstructieplan maar pas in een uitwerkingsplan zullen worden gemaakt betreffen:

Ontwikkelingsmogelijkheden glastuinbouw

In het POL zijn op grond van een m.e.r. studie en een marktverkenning Siberië en Californië als projectvestigingslocatie glastuinbouw aangewezen. Binnen deze projectvestigingslocaties kunnen nieuwvestigers en verplaatsters doorgroeien zonder bovenmaat aan de bouwkael. Daarnaast zijn er in het POL 12 concentratiegebieden glastuinbouw op kaart aangegeven. Binnen deze concentratiegebieden zijn er ontwikkelingsmogelijkheden voor individuele bedrijven tot een bovenmaat van 5 ha. In beperkte mate is in de concentratiegebieden ruimte voor nieuwvestiging van starters en verplaatsters uit bijvoorbeeld het Maasdal.

De provincie is in de lijn van het rijksbeleid voorstander van het opstellen van een duurzaam-ontwikkelingsplan voor de verdere uitwerking van de bestaande concentratiegebieden glastuinbouw.

Vanuit een ruimtelijke visie en rekening houdend met de hoofdlijnen van POL, zullen een aantal concentratiegebieden in het reconstructieplan nader worden begrensd. De concentratiegebieden zullen daarbij niet ruimer begrensd worden, maar op bepaalde plaatsen wel kleiner worden (met name rondom Panningen). Bepaalde concentratiegebieden glastuinbouw zullen mede bestemd worden voor vestiging van intensieve veehouderijbedrijven. Op deze manier wordt het behalen van synergievoordelen op het vlak van milieu en ruimtelijke ordening mogelijk.

Uit het bottom-up-proces reconstructie blijkt dat de behoefte bestaat om een eventuele aanvullende ruimtevraag van de glastuinbouw nader te verkennen. Daarnaast is in het POL aangegeven dat de uitwerking van de locatie Maasbreese Weg in het reconstructieplan zal worden onderzocht.

Eventuele nieuwe concentratiegebieden glastuinbouw zullen pas in de fase van een uitwerkingsplan van het reconstructieplan aan de orde komen. De specifieke aanvullende regionale behoefte zal dan moeten worden aangetoond door een marktonderzoek naar de actuele marktontwikkelingen in de glastuinbouw. Hierbij zal rekening worden gehouden met de mogelijkheid van inbreiding binnen reeds bestaande concentraties en de te verwachte voortgang van de voorgenomen ruiming van glas in gebieden zonder perspectief. Indien gebieden groter zijn dan 50 ha geldt een m.e.r.-beoordelingsplicht.

Robuuste verbindingen

De opdracht aan provincies om zogenaamde robuuste verbindingen uit te werken en aan te leggen vindt haar grondslag in de rijksnota "Natuur voor mensen, mensen voor natuur". Robuuste verbindingen zijn verbindingen tussen de grote natuurgebieden gelegen binnen de ecologische hoofdstructuur.

Het tweede deel van het Structuurschema Groene Ruimte 2 (SGR2) geeft globaal aan waar in Nederland robuuste verbindingen zijn voorzien. In het reconstructiegebied van Noord- en

Midden-Limburg zijn er twee mogelijk relevant: Mariapeel-Stippelberg (deels in Noord-Brabant) en de uitbreiding van de robuuste verbinding Schinveld – Susteren via Susteren – Meinweg naar Maasduinen / het Duitse Reichswald. De provincie heeft een verkenning uitgevoerd naar de uitwerking van deze verbindingen, inclusief mogelijke varianten (onder meer uitbreiden Susteren-Meinweg naar de Maasduinen). Het rijk zal op basis van deze verkenning een definitieve afweging maken over de ruimtelijke reservering, de prioritering en de financiering. In het reconstructieplan zullen de robuuste verbindingen worden opgenomen waarvan uitvoering voldoende zeker is. De verwachting is dat die duidelijkheid er nog niet zal zijn op het moment van de integratiefase van het reconstructieplan. Daarom kunnen keuzes ten aanzien van het tracé, het ambitieniveau en het in te zetten instrumentarium pas in een uitwerkingsplan worden gemaakt. De m.e.r. kan hierbij een rol spelen. Robuuste verbindingen komen voor een belangrijk deel in het agrarisch landschap te liggen. Dat kan betekenen dat functiewijziging van de grond nodig is, maar het is ook mogelijk dat gronden als landbouwgrond in gebruik blijven waarbij met agrarische bedrijven op basis van het Programma Beheer beheerspakketten worden afgesloten of via een aanpak van Limburgs Land-beheer. Verdere invulling van de robuuste verbindingen vindt plaats in een uitwerkingsplan.

Verder zal de aanwijzing van gebieden voor waterretentie pas in de fase van een uitwerkingsplan aan de orde komen. Paragraaf 4.5 gaat hier nader op in.

4.3 Wat komt wel in de MER-alternatieven ?

In hoofdstuk 2 is ingegaan op de huidige situatie in Noord- en Midden Limburg en zijn de problemen samengevat onder 3 grote reconstructie opdrachten (Versterken sociaal economische vitaliteit, verbeteren omgevingskwaliteit en verminderen veterinaire kwetsbaarheid).

In de eerste plaats staat de rol en positie van de intensieve veehouderij ter discussie. Aanleiding hiervoor vormen de matige kwaliteit van de natuur, de verstening van het platteland (achteruitgang landschappelijke kwaliteit) en de veterinaire kwetsbaarheid. Daarnaast hebben milieuregels geleid tot grote problemen bij zeer veel agrarische bedrijven. De sociale economie en de leefbaarheid van het platteland staan daardoor onder druk. In de tweede plaats moet men wat water betreft weer leren omgaan met een manier van grondgebruik die past bij het watersysteem. De Commissie waterbeheer in de 21^e eeuw concludeert in het rapport Waterbeleid in de 21^e eeuw dat gezien de grote waterproblemen van het laatste decennium en de te verwachten gevolgen van klimaatsveranderingen er een omslag in denken nodig is over waterbeleid. Daarom heeft deze commissie geadviseerd geen verder ruimteverlies voor water te accepteren, water mee te laten sturen bij de ruimtelijke inrichting, extra ruimte te zoeken voor waterberging en te streven naar meervoudig ruimtegebruik.

Wij willen in het MER alternatieven naast elkaar zetten die te maken hebben met de rol en positie van de intensieve veehouderij en de rol van water als ordenend principe. Duidelijk moet ook worden welke kosten gemoeid zijn met het maken van verschillende keuzes. Het MER zal voor beide onderwerpen enkele alternatieven naast elkaar worden gezet. In de paragrafen 4.4 en 4.5 komt dit aan de orde.

Daarnaast omvat het MER een beschrijving van de autonome ontwikkeling en het meest milieuvriendelijke alternatief. Uit de bouwstenen voor het reconstructieplan komt na integratie en toetsing aan de Reconstructiedoelstellingen een voorlopig voorkeursalternatief naar voren. Vervolgens zal een definitief voorkeursalternatief ontwikkeld kunnen worden door een keuze tussen, maar waarschijnlijk een combinatie van MER-alternatieven. Paragraaf 4.6 gaat hier nader op in.

4.4 MER-alternatieven rol en positie intensieve veehouderij

Voor wat betreft de rol en positie van de intensieve veehouderij zou men het oplossen van problemen op twee verschillende manieren kunnen benaderen: een ruimtelijke oplossing of een technische oplossing.

De Reconstructiewet is primair gericht op het eerste: de wet bepaalt dat het reconstructiegebied in drie zones moet worden verdeeld: extensiveringsgebieden, verwevingsgebieden en landbouwontwikkelingsgebieden. De ontwikkelingsmogelijkheden voor de intensieve veehouderij zijn in landbouwontwikkelingsgebieden het grootst en in extensiveringsgebieden het kleinst. Verwevingsgebieden worden daar aangewezen waar verweving van functies intensieve veehouderij enerzijds en landschap, natuur of wonen anderzijds mogelijk en gewenst is. Waar die verweving ongewenst is worden landbouwontwikkelingsgebieden of extensiveringsgebieden aangewezen. Ruimtelijke ingrepen om de ontwikkelingsmogelijkheden in het reconstructiegebied te stimuleren dan wel te verminderen zullen dus juist in de laatstgenoemde twee typen gebieden plaats vinden. De ontwikkelingsmogelijkheden in de verwevingsgebieden zullen door de bestaande omgeving en functies worden bepaald. Aan de hand van een uit te voeren duurzaamheids/omgevingstoets zullen de ontwikkelingsmogelijkheden van een individueel bedrijf in een verwevingsgebied worden bepaald. De omvang en de ligging van de extensiveringsgebieden en landbouwontwikkelingsgebieden bepalen de omvang en ligging van de verwevingsgebieden. Binnen het landbouwontwikkelingsgebied wordt concentratie van intensieve veehouderij bevorderd. In Limburg worden hierbij op dit moment twee vormen onderscheiden:

- *projectvestigingslocaties intensieve veehouderij:*
bedrijfventerreinen voor de intensieve veehouderij waar nieuwe bedrijven kunnen worden gevestigd op een relatief beperkt oppervlak.
- *regionale vestigingsgebieden intensieve veehouderij:*
bestaande concentraties intensieve veehouderij bedrijven met ruimte voor doorgroei van bestaande bedrijven, hervestiging en (enkele) toevoegingen van nieuwe bedrijven.

Binnen projectvestigingslocaties en regionale vestigingsgebieden wordt ook gezocht naar locaties voor regionale mestverwerking.

Perspectief ontnemen op de ene plaats betekent perspectief geven op een andere plaats vanwege het versterken van de sociaal economische vitaliteit.

Intensieve veehouderijen gelegen op plaatsen die als extensiveringsgebied zullen worden aangewezen, zullen veelal in de huidige situatie al sterk beperkt zijn in hun ontwikkelingsmogelijkheden. Dit is soms ook het geval voor bedrijven die binnen het

verwevingsgebied komen liggen. Voor vitale bedrijven die op slot zitten of komen te zitten is het van belang elders perspectief te creëren. Projectvestigingslocaties en regionale vestigingsgebieden moeten dan ook worden gezien als een 'overdrukventiel' voor deze gebieden. Dat betekent dan ook dat hoe groter de extensiveringsgebieden, des te meer capaciteit en perspectief er geboden moet worden in landbouwontwikkelingsgebieden. Aangezien er in de landbouwontwikkelingsgebieden sprake is van geconcentreerde vestiging, is er geen 1:1 verhouding noodzakelijk met de extensiveringsgebieden. Daarnaast hebben de landbouwontwikkelingsgebieden een belangrijke rol bij het bieden van doorgroeimogelijkheden voor de intensieve veehouderij.

Milieubeperkingen omzeilen of streven naar een zo'n maximaal mogelijke verbetering van de landschapskwaliteit?

De zoektocht naar ruimte voor intensieve veehouderijbedrijven heeft zich tot op heden in het proces vanaf de basis voltrokken volgens een stappenplan. Hierbij zijn afwegingscriteria gebruikt. Deze criteria zijn afgeleid uit nationale wet- en regelgeving en uit provinciaal beleid. De discussie met de streek richt zich tot op heden op het benutten van (resterende) milieugebruiksruimte versus de te realiseren of behouden landschapskwaliteit. Deze blijken in de praktijk niet altijd samen te gaan. Immers, een zo hoog mogelijke benutting van de milieugebruiksruimte leidt tot een zoektocht die plaats vindt zover mogelijk van de dorpen af en zo ver mogelijk van natuurgebieden af. Per definitie komt men dan terecht in de laatste open gebieden in het landschap. Vanuit het behoud van landschappelijke kwaliteit ziet men agrarische bedrijven terreinen het liefst gepositioneerd nabij dorpen of aansluitend aan lokale industrie terreintjes of aansluitend aan reeds aanwezige (groepjes van) grotere bedrijven. Dit kan weer leiden tot onmogelijke situaties met betrekking tot stankregelgeving, leefbaarheid in de dorpen (en soms tot ammoniakdepositie op gevoelige natuur).

Binnen het MER-alternatief dat zich richt op het zoeken naar ruimtelijke oplossingen kunnen twee varianten worden onderscheiden:

Afstandsvariant

In deze variant is verbetering van de milieukwaliteit leidend, voor zover te behalen met ruimtelijke ingrepen. Bij het bepalen van de omvang en ligging van landbouwontwikkelingsgebieden en extensiveringsgebieden betekent dit dat verlaging van ammoniakdepositie op voor verzuring gevoelige natuur en vermindering van stankhinder op voor stank gevoelige objecten, doorslaggevend zullen zijn. Voor de ruimtelijke ordening van de intensieve veehouderij zijn deze twee effecten van milieuregels het meest bepalend. In de afstandsvariant zal ontwikkeling van de intensieve veehouderij niet mogelijk zijn nabij grote kernen en kerkdorpen en niet nabij voor verzuring gevoelige natuur. In deze variant zullen op deze plaatsen extensiveringsgebieden worden aangewezen. Aanwijzing van landbouwontwikkelingsgebieden zal elders geschieden, ver weg van woonkernen en EHS.

Landschapsvariant

Deze variant heeft als uitgangspunt dat het open karakter van het landschap het belangrijkste is. Belangrijke doelstellingen bij deze variant zijn het behoud van gebieden met een open karakter, ontstening van het landelijk gebied en vermindering van

versnippering en verstoring. Zo worden in gebieden met een waardevol open karakter geen landbouwontwikkelingsgebieden geprojecteerd.

Hét verschil met de afstandsvariant is dat in de landschapsvariant ontwikkelingsmogelijkheden voor de intensieve veehouderij worden gezocht nabij bestaande bebouwing. Zo kan het voorkomen dat een gebied in de afstandsvariant een extensiveringsgebied met het primaat wonen wordt, maar in de landschapsvariant een landbouwontwikkelingsgebied. Het kan betekenen dat extensiveringsgebieden bij kernrandzones een geringe omvang zullen hebben.

Zowel de afstandsvariant als de landschapsvariant hebben als uitgangspunt dat de problemen ruimtelijk moeten worden opgelost. Beide gaan uit van een belangrijke mate van concentratie van intensieve veehouderij in projectvestigingslocaties en bedrijventerreinen. Deze twee varianten zullen worden afgezet tegen een alternatief waar problemen meer door technische maatregelen worden opgelost en niet primair door ruimtelijke ingrepen.

Technisch alternatief

Milieu- en landschapsdoelen en doelen op het gebied van sociaal economische vitaliteit kunnen wellicht ook nagestreefd worden als maximaal wordt ingezet op technische maatregelen, bijvoorbeeld in de vorm van een regionale aanscherping van de AmvB-huisvesting, het inzetten van de allerbeste technieken op het gebied van stankpreventie en het landschappelijk inpassen van bestaande intensieve veehouderij locaties. Dit geeft voor het reconstructieplan een heel ander beeld en leidt ruimtelijk niet tot grote verschuivingen, behoudens autonome uitdunning. Een aantal intensieve veehouderijen blijft verspreid in het landschap liggen. Hierbij moet zeker ook het sociaal economisch perspectief voor deze sector worden betrokken: investeren in techniek versus verplaatsen. Een rol hierbij speelt de te verwachte groei in bedrijfsomvang (in hoeverre en wanneer worden bedrijven beperkt door beperkingen voortvloeiend uit bijvoorbeeld milieuwetgeving. Daarbij blijven zones van toepassing die wettelijk zijn opgelegd (zonering Wet ammoniak en veehouderij en varkensvrije zones) maar zijn projectvestigingslocaties en regionale vestigingsgebieden niet of in veel mindere mate nodig.

In paragraaf 4.7 zijn de alternatieven samengevat.

4.5 MER-alternatieven water als ordenend principe

Bij het bepalen van de perspectieven voor de grondgebonden landbouw sectoren wordt, naast de perspectieven die voortvloeien uit het POL (P1 tot en met P5), vooral gekeken naar de door de waterschappen opgestelde stroomgebiedsvisies. Dit zijn beschrijvingen van de gewenste waterhuishoudkundige ontwikkelingen binnen de stroomgebieden voor een periode van 15 tot 20 jaar. De stroomgebiedsvisies zijn een vertaling van het POL naar een gedetailleerder niveau. rekening is gehouden met de wensen voor natuurdoeltypen als opgenomen in de stimuleringsplannen bos, natuur en landschap. De huidige grondgebruiksmogelijkheden van de landbouw zijn meegenomen. De wensen ten aanzien van waterbeheer uit het oogpunt van landbouw nog niet. De stroomgebiedsvisies zijn opgesteld om een aanzet te geven tot het vaststellen van een gewenst grond- en oppervlakte waterregime (GGOR).

In de stroomgebiedsvisies wordt het volgende aangegeven:

1. zoekgebieden voor waterretentie
2. gebieden voor waterconservering
3. diffuse bronnen in relatie tot waterkwaliteit
4. gebieden die natter worden als het uit het oogpunt van de stimuleringsplannen gewenste grond en oppervlaktewater regime zou worden ingesteld (vernattingszones)

De discussie over de beste wijze van waterretentie is nog in volle gang. In het (eerste) reconstructieplan zullen daarom nog geen gebieden voor waterretentie worden aangewezen. Op basis van kansrijkheid worden wel voorlopige zoekgebieden aangewezen. Deze krijgen echter nog geen officiële status. Er is dit stadium dus nog geen sprake van een keuze waarvoor een MER moet worden uitgevoerd

Voor wat betreft de gebieden voor waterconservering en de diffuse bronnen in relatie tot waterkwaliteit zal het reconstructieplan alleen stimerende maatregelen bevatten. Daarom zullen ook deze onderwerpen niet in het MER worden meegenomen.

Voor wat betreft het vierde punt, de gebieden die natter worden als het uit het oogpunt van de stimuleringsplannen gewenste grond- en oppervlaktewater regime zou worden ingesteld, geven de stroomgebiedsvisies binnen blijvende landbouwgebieden plaatsen aan waar landbouwkundig gebruik beperkt zal moeten worden om waterdoelen voor natuurgebieden te realiseren. Een expliciete afweging tussen natuur- en landbouwbelang is hierbij gewenst. Voor wat betreft water al ordenend principe zal het MER zich daarom alleen richten op dit vierde punt.

Met de eerdergenoemde POL-perspectieven zijn reeds de keuzes gemaakt welk belang waar prevaleert. In P1 (Bos- en natuurgebieden) en P2 (Ontwikkelingsgebieden ecosystemen) prevaleert in de regel het natuurbelang. In P4 (Vitaal landelijk gebied) en P5 (Ontwikkelingsruimte voor landbouw en toerisme) prevaleert in de regel het landbouwbelang. In P3 (Ruimte voor veerkrachtige watersystemen) is zowel de keuze voor het natuurbelang als voor het landbouwbelang mogelijk. In P3 zal altijd peilverhoging plaatsvinden, ten behoeve van natuur of landbouw en soms ten behoeve van waterretentie. P3 is verder de zone waarin ruimte voor waterretentie moet komen. Dit zal – zoals hiervoor aangegeven – pas in een uitwerking van het reconstructieplan aan de orde komen. Dit is gekoppeld aan Waterbeheer in de 21ste eeuw (WB21). De functie van waterretentie kan consequenties voor de gebruiksfuncties ter plaatse hebben.

Binnen P2 en P3 en - voor zover dit uit de stroomgebiedsvisies voortvloeit - in P4 en P5 kan het reconstructieplan "vernattingszones" aanwijzen waar ruimte is voor meer extensieve veehouderij. Door de hiermee gepaard gaande grondwaterpeilverhogingen zal hier in principe geen plaats meer zijn voor akker- en tuinbouw. Een verbod op het scheuren van grasland behoort hier tot de mogelijkheden.

Uitgaande van het beleidskader van het POL en de stimuleringsplannen hebben de waterschappen stroomgebiedsvisies opgesteld. Uit de stroomgebiedsvisies blijkt onder meer welke grond- en oppervlaktewaterregime nodig is om ergens een bepaald natuurdoeltype te realiseren. De gewenste natuurdoeltypen zijn door de provincie beschreven in de Stimuleringsplannen Natuur, Bos en Landschap. Keuze voor een natuurdoeltype kan gevolgen hebben voor het agrarische grondgebruik ter plaatse.

Het is in principe mogelijk dat in de reconstructie een andere beslissing wordt genomen dan uit het POL en de stimuleringsplannen, en de daarop gebaseerde stroomgebiedsvisies, voortvloeit. Het is afhankelijk van welke functie in de reconstructie ergens voorrang krijgt.

Aan de hand van een tweetal alternatieven zullen de consequenties van beslissingen die afwijken van het POL inzichtelijk worden gemaakt.

Bij de discussie over 'te vernatten' gebieden binnen P4 en P5 gaat het steeds om het natuurbelang versus het landbouwbelang. Hierbij kan vaak worden gekozen tussen ruimtelijke maatregelen versus technische maatregelen of er kan voor worden gekozen om een minder ambitieus natuurdoeltype te realiseren.

Het natuuralternatief heeft als uitgangspunt dat het natuurdoeltype als opgenomen in het Stimuleringsplan moet worden gerealiseerd. Als landbouw- en natuurfunctie strijdig met elkaar zijn, - binnen P4 en P5- prevaleert het realiseren van het natuurdoeltype. Hierbij kan worden gekozen voor het inzetten van meer technische maatregelen (kunstwerken) om de landbouw tegen vernatting te beschermen of kan worden gekozen voor meer ruimtelijke maatregelen (meer in lijn met WB21). Dit betekent : het gewenste grondgebruik op de juiste plaats. Dit kan worden gerealiseerd door extensieve landbouwwormen toe te ruilen naar te vernatten gebieden toe (uitruil). Bij de overwegingen technisch versus ruimtelijk moeten duurzaamheid en kosten effectiviteit worden betrokken.

Het landbouwalternatief heeft als uitgangspunt dat realisatie van het natuurdoeltype prevaleert binnen de in het POL aangewezen perspectieven P1 en P2. Binnen de perspectieven P4 en P5, en waar mogelijk P3, prevaleert de landbouwfunctie. Hierbij kan eerst nog worden gekeken of met het nemen van technische maatregelen het natuurdoeltype kan worden gerealiseerd. Als dit niet mogelijk of te duur is, moet het natuurdoeltype naar beneden moeten worden bijgesteld.

In paragraaf 4.7 zijn de alternatieven samengevat.

4.6 Meest milieuvriendelijke alternatief en voorkeursalternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief of MMA is op grond van de Wet milieubeheer een verplicht onderdeel van het MER. Bij het MMA wordt onderzocht welke alternatieven / varianten (of onderdelen daarvan) de minst schadelijke milieu gevolgen hebben of tot de grootste verbeteringen leiden voor milieu, natuur en landschap. Een optimalisatie van de ruimtelijke inrichting geniet hierbij de voorkeur. Het zal neer komen op een combinatie van ruimtelijk haalbare maatregelen, effect beperkende maatregelen of compenserende maatregelen. Binnen het proces van de reconstructie in Limburg zal tijdens de integratie fase zo spoedig mogelijk een MMA worden opgesteld. Dit MMA moet in het verdere proces worden gebruikt om het concept reconstructieplan te verbeteren of aan te scherpen.

Aangegeven is reeds dat er op dit moment in een intensief proces met de streek hard wordt gewerkt aan zogenaamde bouwstenen voor het reconstructieplan. Dit moet worden gezien als het werken aan een voorlopig voorkeursalternatief.

In de integratiefase wordt het voorlopig voorkeursalternatief na toetsing aan de mate van doelbereik, vergelijking met de uitkomst van de alternatieven en de watertoets, worden aangescherpt. Hierbij spelen kosten effectiviteit, haalbaarheid en draagvlak een rol.

In paragraaf 4.7 zijn de alternatieven samengevat.

4.7 De alternatieven samengevat

ROL en POSITIE INTENSIEVE VEEHOUDERIJ	
1. Ruimtelijk alternatief: zonering intensieve veehouderij met extensiveringsgebieden, verwevingsgebied en landbouwontwikkelingsgebieden (projectvestigingslocaties en regionale vestigingsgebieden)	1a. afstandsvariant: bij het zoeken naar landbouwontwikkelingsgebieden uitgaan van stank- en ammoniakregelsng (ver van dorpen en natuur)
	1b. landschapsvariant: bij het zoeken naar landbouwontwikkelingsgebieden zoveel mogelijk uitgaan van landschappelijke kwaliteit (geen vormen van vestigingslocaties in de 'laatste lege gebieden')
2. Technisch alternatief: Zoveel mogelijk uitgaan van technische oplossingen. Vestigingslocaties zijn dan niet of veel minder nodig; kijken naar regionale aanscherping AmvB- huisvesting in relatie tot ammoniakdepositie.	

WATER als ORDENEND PRINCIPE (vernattingszones)	
1. Natuuralternatief: bij vernatting prevaleert natuur	variant 1a: op zoek naar ruimtelijke maatregelen
	variant 1b: op zoek naar technische oplossingen
2. Landbouwalternatief: bij vernatting binnen P4 en P5 en waar mogelijk P3, prevaleert landbouw.	variant 2a: op zoek naar technische oplossingen
	variant 2b: natuurdoeltype aanpassen

MEEST MILIEUVRIENDELIJK ALTERNATIEF
realistische combinatie van alternatieven, varianten of onderdelen daarvan met de beste verbetering van milieu, natuur en landschap.

VOORKEURSALTERNATIEF
Best haalbare alternatief gegeven realisme, kosten effectiviteit en draagvlak

Hoofdstuk 5

ABSTRACTIENIVEAU, AFREKENBAARHEID EN TE ONDERZOEKEN EFFECTEN

5.1 Inleiding

Het is goed aan te geven op welk abstractieniveau het reconstructieplan zal worden opgesteld en hoe dit reconstructieplan over de volle breedte afrekenbaar wordt gemaakt. Hierbij is de opdracht uit hoofdstuk 2 leidend. In hoofdstuk 4 is aangegeven voor welk deel van deze opdracht het werken met alternatieven (als onderdeel van een milieueffectrapportage) zinvol is en helpt bij het nemen van besluiten. Daarop wordt in paragraaf 5.3 ingegaan.

5.2 Abstractieniveau en afrekenbaarheid reconstructieplan.

De afrekenbaarheid (in welke mate worden de doelen bereikt en hoeveel inspanning kost dit?) zal in het reconstructieplan/MER worden weergegeven door aan te geven in welke mate lange termijn doelen zullen worden bereikt. Hierbij zullen wij de SGB-systematiek uit de Handreiking gebiedsgericht beleid gebruiken en uitgaan van de bestuursovereenkomst sturingsmodel landelijk gebied. In de SGB-systematiek worden de volgende termen gebruikt:

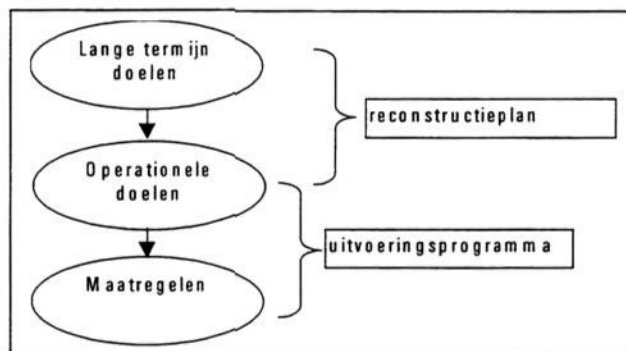
De lange termijn doelen (uit hoofdstuk 2) geven aan welke *effecten* of *kwaliteiten* aan het eind van het reconstructieproces moeten zijn gerealiseerd. Ze geven de richting aan van de gewenste ontwikkelingen. Ze vormen ook het toetsings-, monitorings- en evaluatiekader voor de uitvoering van het reconstructieplan. We gebruiken hiervoor *kwaliteitsindicatoren* (kwaliteit grondwater, depositie ammoniak en dergelijke).

Operationele doelen geven aan hoe we de lange termijn doelen willen realiseren. Met andere woorden: waar gaan we bijvoorbeeld werken aan waterberging, en wat gaan we daar op hoofdlijnen doen (een retentiebekken aanleggen, zoeken naar landbouw met nevenfunctie waterberging of juist naar de combinatie van natuur met waterberging). Operationele doelen geven dus prestaties en inspanningen aan. We gebruiken hiervoor *prestatie-indicatoren* (aantal ha ingericht als waterbergingsgebied etc.).

Maatregelen. Om de operationele doelen te bereiken zijn er tal van concrete maatregelen nodig, zoals – in ons voorbeeld – het aanleggen van dammetjes, waterlopen en stuwen, het invoeren van een vergoedingsregeling voor waterberging op landbouwgronden, bedrijfsvoorlichting, etc. Het kan daarbij gaan om regulerende maatregelen (planologische of wettelijke bescherming of beperkingen), inrichtingsmaatregelen, stimulerende maatregelen (voorlichting, excursie, resultaatbeloning, groene diensten) en flankerend beleid (schaderegelingen, sloopvergoeding etc.).

In de figuur is ter verduidelijking aangegeven wat de relatie is tussen

Lange termijn doelen, Operationele doelen en Maatregelen. Tevens is aangegeven waar het reconstructieplan over gaat. Dit geeft het abstractie niveau van het reconstructieplan weer. In het reconstructieplan wordt dus niet afgedaald naar concreet maatregelen niveau. Dit zal wel gebeuren in uitvoeringsprogramma's die in de toekomst zullen worden opgesteld en die een werkingsduur van 4 jaar zullen krijgen.

Door de provincie is een lijst opgesteld met *gekwantificeerde* doelstellingen. Deze lijst vormt de basis voor het toetsingskader en is weergegeven in bijlage 2. In het reconstructieplan zal worden aangegeven in welke mate doelstellingen van deze lijst zullen worden gerealiseerd. In de milieueffectrapportage zullen niet alle doelstellingen worden meegenomen (zie paragraaf 5.3)

5.3 Te onderzoeken effecten van de alternatieven

De strategische keuzen die belangrijk zijn en die een omslag in denken weergeven omvatten groepen van operationele doelen (zie paragraaf 5.2). Dit zullen lang niet alle operationele doelen zijn die worden geformuleerd. Anderzijds zullen ook niet alle lange termijn doelen hierdoor significant worden beïnvloed.

De effecten zullen beschreven worden conform de drie opdrachten van de reconstructie zoals beschreven in hoofdstuk 2:

1. versterken sociaal economische vitaliteit
2. verbeteren omgevingskwaliteit
3. verminderen veterinaire kwetsbaarheid

Hierbij zal over het algemeen sprake zijn van een kwalitatieve beschrijving van de effecten (zowel positieve als negatieve). Dit wordt mede ingegeven door het te hanteren abstractieniveau. Gezien de schaal van het reconstructieplan en de beperkte tijd die beschikbaar is voor het opstellen ervan, kan dit niet anders. Bij de effecten zal worden gekeken naar omvang, duur en onomkeerbaarheid.

In onderstaande tabel is een inschatting gemaakt van de aspecten die beïnvloed worden door het alternatief.

Onderwerpen alternatieven en evt. onderverdeeld naar varianten		Zonering intensieve veehouderij		Water als ordenend principe		
Opgebouwd uit:		Ruimtelijk alternatief		Technisch alternatief	Landbouw alternatief	Natuur alternatief
		Milieuvariant	Landschaps-variant			
Sociaal economische vitaliteit	Landbouw	wel		wel	wel	wel
	Recreatie en Toerisme	wel		wel	niet	niet
	Wonen, werken en Leefbaarheid	wel		wel	wel	wel
Omgevingskwaliteit	Natuur en ecologische hoofdstructuur	wel		wel	wel	wel
	Bos, Landschap en Cultuurhistorie	wel		wel	niet	niet
	Waterkwantiteit	niet		niet	wel	wel
	Water- en bodemkwaliteit	niet		niet	wel	wel
	Lucht : ammoniak en stank	wel		wel	niet	niet
Veterinaire kwetsbaarheid	Ruimtelijke compartimentering	niet		niet	niet	niet
	Verticale keten	niet		niet	niet	niet
	Aanpak horizontale samenwerking	wel		wel	niet	niet

De invulling van deze tabel wordt hieronder toegelicht.

Te beschrijven effecten bij zonering intensieve veehouderij

Sociaal economische vitaliteit

Landbouw

Binnen de landbouw heeft de zonering intensieve veehouderij grote invloed op alle takken van intensieve veehouderij. Geen of een ter verwaarlozen invloed is er op alle andere landbouwsectoren (bv. grondgebonden vormen, glastuinbouw ed.). De ligging van intensieve veehouderij bedrijven is van belang, evenals hun verwachte groei. Hierdoor wordt het perspectief bepaald en de vraag naar 'nieuwe' productie ruimte'. De te verwachten technische ontwikkelingen zijn hier mede bepalend. Het ontwikkelings perspectief in beoogde extensiveringszones bepaald de mate van druk die er komt op IV-bedrijven. Deze druk, in samenhang met het te ontwikkelen instrumentarium bepaald de

snelheid waarmee bedrijven zullen gaan verplaatsen vanuit extensiveringsgebieden richting landbouwontwikkelingsgebieden.

Recreatie en toerisme

Samenhangend met de stankregelgeving kan worden gesteld dat hoe meer recreatie en toerisme, hoe minder perspectief voor de intensieve veehouderij. Dat betekent dat nagedacht moet worden over een restrictief beleid t.a.v. recreatie en toerisme in die gebieden waar concentraties van IV bedrijven aanwezig zijn of komen. Verbreding moet zich in deze gebieden in ieder geval niet richten op vormen van verblijfsrecreatie. De toegankelijkheid van het landschap is in de alternatieven clustering en spreiding nagenoeg gelijk en dus niet onderscheidend.

Wonen, werken en leefbaarheid

Een afname van stankoverlast in de dorpen leidt tot een verbetering van de woonkwaliteit (aantal stankgehinderden). Dit zal verschillend zijn in de beide alternatieven. Het behoud van werkgelegenheid in de landbouw als geheel en in IV-sector in het bijzonder wordt naar verwachting geraakt door beide alternatieven. Ook geraakt door beide alternatieven wordt het sociale karakter en de cohesie van het landelijk gebied. De verbetering van de verkeersveiligheid is niet onderscheidend in beide alternatieven alhoewel projectvestigingslocaties en regionale vestigingsgebieden eisen zullen stellen aan de ontsluiting.

Omgevingskwaliteit

Kwaliteit EHS

De kwaliteit van de EHS en met name de ammoniak depositie op verzurings gevoelig natuur zal in beide alternatieven naar verwachting verschillend zijn. Hierbij spelen de breedte en ligging van de extensiveringszones een rol, hoe streng het restrictief beleid wordt in deze zones, de perspectieven in verwevings gebieden en de ligging van projectvestigingslocaties en of regionale vestigingsgebieden. Deze ligging is minder van belang als er strenge eisen worden gesteld aan de emissie vanuit stallen in deze gebieden. Dit geldt ook voor de regionale aanscherping van de AmvB-huisvesting in het ruimtelijk alternatief. Daarnaast speelt een rol in hoeverre zones vernat kunnen worden i.b.m. al dan niet blijvende aanwezigheid van intensieve veehouderijbedrijven (zie onder water als ordenend principe).

Soorten bescherming

Habitat- en vogelrichtlijn gebieden moeten worden beschermd. Dit zal in beide alternatieven niet verschillend zijn. De ligging en omvang van vitale populaties van soorten die zullen gaan vallen onder de habitat- en vogelrichtlijn speelt wel een rol bij de alternatieven. Het aantal plaatsen waar intensieve veehouderijbedrijven perspectief krijgen zal hierdoor worden gelimiteerd (als de betreffende populatie daarvoor gevoelig is). Tevens speelt een rol de mate waarin de vitale populaties verder worden beschermd of dat maatregelen worden genomen om deze populaties te ontsluiten of de kwaliteit van de omgeving daarvan te verbeteren.

Natuur buiten de PES

De mate waarin een algemene basiskwaliteit van natuur en landschap in stand wordt gehouden of verder wordt ontwikkeld kan verschillen in beide alternatieven.

Nieuw Bos

De hoeveelheid te realiseren nieuw bos zal naar verwachting in beide alternatieven niet verschillen.

Groen blauwe dooradering

De mate waarin het lukt om een samenhangend netwerk van landschapselementen te ontwikkelen zou in theorie in beide alternatieven kunnen verschillen.

Landschapsherstel

De mate waarin het lukt om oude waardevolle landschappen te herstellen kan in beide alternatieven verschillen. Evenals de mate van negatieve invloed op het landschap. Tevens is hierbij van groot belang of bij het zoeken naar ruimte gelet wordt op milieu randvoorwaarden of landschaps randvoorwaarden.

Cultuurhistorie, archeologie en geomorfologie

De mate waarin het lukt om cultuurhistorische, archeologische en geomorfologische waarden te herstellen of meer herkenbaar te maken kan in beide alternatieven verschillen. Evenals de mate van negatieve invloed op deze elementen (behoud)

Verstening

De mate van terugdringing van de bebouwing verschilt in beide alternatieven. Hierbij spelen de volgende factoren een rol : het restrictieve en stimulerende beleid in extensiveringszones t.a.v. daar thans aanwezige intensieve veehouderijbedrijven, de mate waarin hergebruik van gebouwen (bedrijfsgebouwen en agrarische bedrijfswoningen) wordt gestimuleerd of tegengewerkt. Dit bepaalt de vraag of een gebied echt leeg wordt of niet. Tevens is hierbij van groot belang of bij het zoeken naar ruimte gelet wordt op milieurandvoorwaarden of landschaps randvoorwaarden (zie onder landschapsherstel).

Waterkwantiteit en waterkwaliteit en bodem kwaliteit

Omdat intensieve veehouderijbedrijven niet grondgebonden zijn en in principe gesloten systemen zijn, hebben deze geen invloed op de water- en bodemkwaliteit. Bij gebieden die natter worden of zouden moeten worden spelen intensieve veehouderijbedrijven wel een rol (zie onder water als ordenend principe). De ligging van intensieve veehouderijbedrijven in het winterbed van de Maas (ruimte voor de rivier) is w.s. onderscheidend in beide alternatieven.

Lucht : ammoniak en stank

Als reeds eerder genoemd onder wonen, werken, leefbaarheid en kwaliteit EHS is dit onderdeel in beide alternatieven onderscheidend.

Veterinaire kwetsbaarheid

Ruimtelijke compartimentering

Het instellen van varkensvrije zones zal in beide alternatieven op dezelfde wijze gebeuren en is daarom niet onderscheidend.

Verticale ketenaanpak

Maatregelen in de keten zullen in beide alternatieven in dezelfde mate plaatsvinden.

Horizontale samenwerking

Het verbeteren van samenwerking en afspraken tussen varkenshouders zal waarschijnlijk verschillen omdat in agrarische vestigingsgebieden en regionale vestigingsgebieden samenwerking wordt bevorderd. Te beschrijven effecten bij water als ordenend principe (vernattingszones)

Sociaal economische vitaliteit

Landbouw

Voor de grondgebonden landbouw wordt in beide alternatieven beïnvloed. Hierbij speelt een rol of er in meer of mindere mate wordt gekozen voor technische oplossingen. Extensivering van landbouw speelt in de te vernatten gebieden tevens een rol.

Recreatie en toerisme

De perspectieven voor recreatie en toerisme zijn in beide alternatieven niet onderscheidend.

Wonen, werken en leefbaarheid

Een rol speelt de in standhouding van werkgelegenheid. Deze zou in beide alternatieven iets kunnen verschillen omdat de werkgelegenheid in de landbouw beïnvloed wordt.

Omgevingskwaliteit

Kwaliteit EHS

Doorslaggevend in beide alternatieven is of de 'waterrandvoorwaarden' voor natuur zullen worden gehaald.

Soortenbescherming

Habitat- en vogelrichtlijn gebieden moeten worden beschermd. Dit zal in beide alternatieven niet verschillend zijn.

Natuur buiten de PES

Dit is in beide alternatieven niet onderscheidend

Nieuw Bos

Dit is in beide alternatieven niet onderscheidend

Groen blauwe dooradering

Dit is in beide alternatieven niet onderscheidend

Landschapsherstel

Dit is in beide alternatieven niet onderscheidend

Cultuurhistorie, archeologie en geomorfologie

Dit is in beide alternatieven niet onderscheidend

Verstening

Dit is in beide alternatieven niet onderscheidend

Waterkwantiteit en waterkwaliteit en bodemkwaliteit

Dit onderdeel is in beide alternatieven onderscheidend, met name als het gaat om waterkwantiteit. In samenhang met vernatting speelt hierbij ook een eventuele negatieve invloed op bodem- en waterkwaliteit (fosfaat uitspoeling).

In samenhang met extensivering ter plaatse van te vernatten gebieden als ruimtelijke oplossing speelt ook een verminderde toevoer van meststoffen (minder koeien per hectare)

Lucht : ammoniak en stank

Dit onderdeel is in beide alternatieven niet onderscheidend.

Veterinaire kwetsbaarheid

Ruimtelijke compartimentering, Verticale ketenaanpak en Horizontale samenwerking.

Deze onderdelen hebben betrekking op de intensieve veehouderij en zijn dus niet onderscheidend in beide alternatieven.

Lijst van afkortingen

CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
Cmer	Commissie voor de Milieueffectrapportage
EHS	Ecologische Hoofdstructuur
EU	Europese Unie
GGOR	Gewenst grond- en oppervlaktewaterregime
GS	Gedeputeerde Staten
GVE	Grootvee-eenheid
MER	Milieueffectrapport
m.e.r.	milieueffectrapportage
MKZ	Mond- en klauwzeer
MTR	Maximaal Toelaatbaar Risiconiveau
NB-wet	Natuurbeschermingswet
NGE	Nederlandse grootte-eenheid
OGOR	Optimaal grond- en oppervlaktewaterregime
P	POL-perspectief
PES	Provinciale Ecologische Structuur
POL	Provinciaal Omgevingsplan Limburg
PS	provinciale Staten
RBV	Regeling Beëindiging Veehouderijtakken
SEF	Specifiek Ecologische Functie
SAN	Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer
SGB	Regeling subsidiering gebiedsgericht beleid en Reconstructie concentratiegebieden
SGR2	Structuurschema Groene Ruimte deel 2
SN	Subsidieregeling Natuurbeheer 2000
Wav	Wet ammoniak en veehouderij
WB21	Rapport Waterbeleid 21 ^{ste} eeuw
WCL	Waardevol Cultuur Landschap

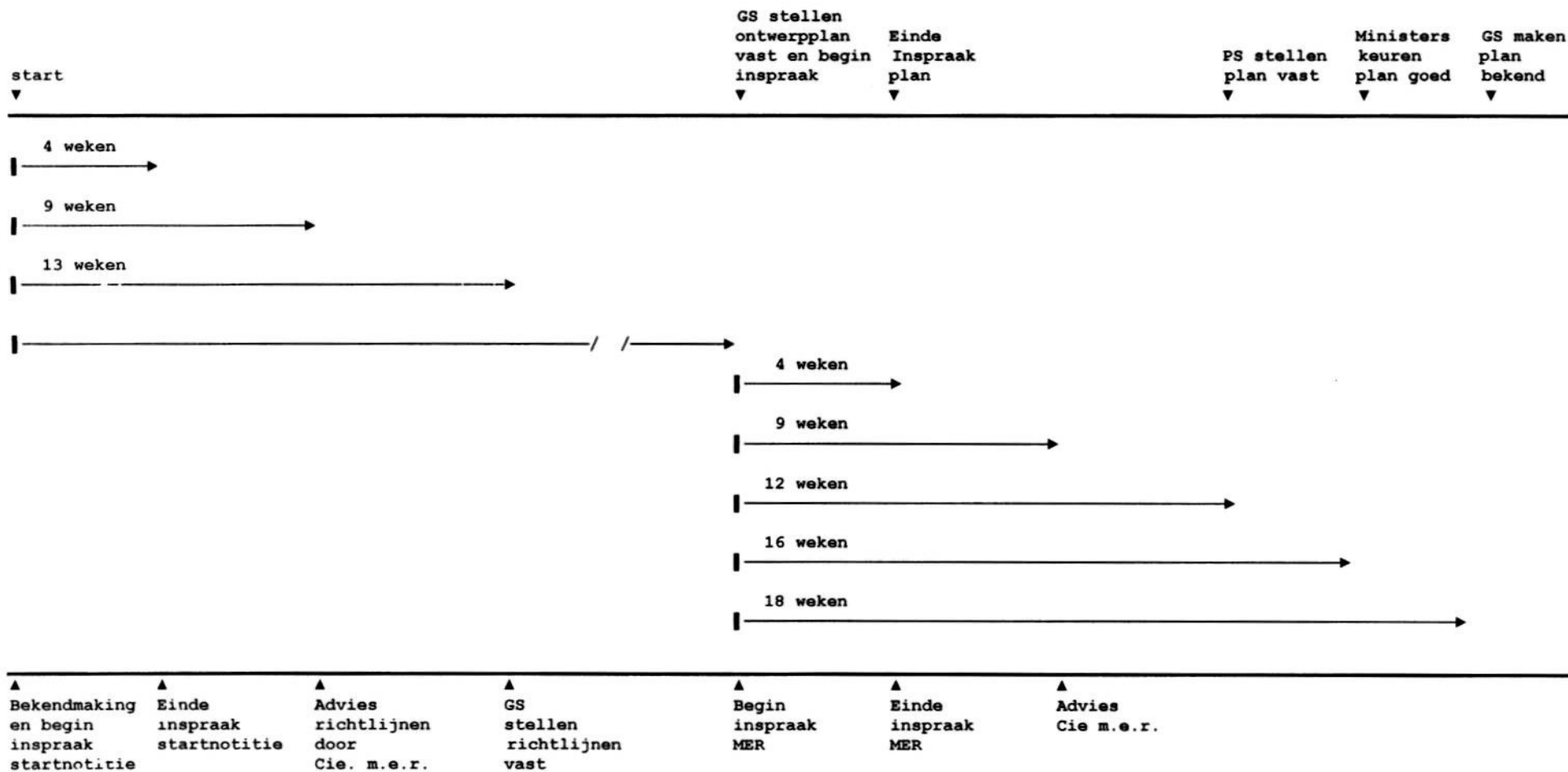
Bijlage 1a Stappenplan

m.e.r. procedure stap	Binnen het reconstructieproces Limburg	Wat houdt dit in?
Startnotitie	De startnotitie wordt opgesteld door Gedeputeerde Staten die optreden als initiatiefnemer en bevoegd gezag.	In de startnotitie wordt de voorgenomen activiteit beschreven: het doel, de mogelijke alternatieven en globale milieugevolgen. Er wordt tevens een overzicht gegeven van relevante reeds genomen besluiten
Inspraak op startnotitie	De startnotitie ligt 4 weken ter inzage. Inspraak reacties worden verzameld door het bevoegd gezag. De verzamelde inspraak reacties worden meegenomen in Atelier 1 (zie 'Ontwerpend plannen' hoofdstuk 3). In deze periode komt de Cmer op locatiebezoek om zich nader te laten informeren.	De inspraak heeft betrekking op de te beschrijven alternatieven, de te beschrijven milieu effecten en de reeds genomen of voorgenomen besluiten.
Concept- advies richtlijnen	De Cmer stelt bevoegd gezag en initiatiefnemer in de gelegenheid om van gedachten te wisselen over het concept-advies.	
Advies richtlijnen	De Cmer komt binnen 9 weken na de publicatie van de startnotitie met haar advies voor de richtlijnen. Het advies voor de richtlijnen is onderwerp van gesprek in Atelier 2 (zie 'Ontwerpend plannen' hoofdstuk 3) Het zal in Atelier 2 dan vooral gaan over doelstelling, alternatieven en vergelijking van alternatieven en het benoemen van de leemten in kennis.	Door de Cmer. worden advies richtlijnen opgesteld. Dit doet de Cmer naar aanleiding van de startnotitie, de inspraakreacties en de reacties van de wettelijk adviseurs. In het advies richtlijnen staan eisen ten aanzien van de wijze waarop de volgende zaken in het MER aan de orde moeten komen: ▪ probleemstelling, beleid en doelstelling ▪ voorgenomen activiteiten en alternatieven ▪ vergelijking van de alternatieven ▪ leemten in kennis en evaluatie ▪ vorm en presentatie ▪ samenvatting MER
Richtlijnen	GS stellen binnen 13 weken na publicatie van de startnotitie de richtlijnen vast (Deze termijn kan worden verlengd met 3 weken als GS tevens initiatiefnemer is) Hierbij worden de uitkomsten van	Zie hierboven. Het bevoegd gezag is verantwoordelijk voor de inhoud van de richtlijnen.

	Atelier 2 meegewogen. GS kunnen politieke prioriteiten in de richtlijnen laten doorklinken.	
Opstellen ontwerp reconstructie-plan/ MER	Op basis van de richtlijnen stellen GS het ontwerp reconstructie plan/MER op.	Dit bestaat uit het reconstructieplan en het MER in één rapport.
Ter inzage legging ontwerp reconstructie plan / MER en openbare hoorzittingen	Het reconstructieplan/MER ligt 4 weken ter inzage	In deze periode wordt aan een ieder de gelegenheid geboden om te reageren op het ontwerp reconstructieplan /MER
Opstellen toetsings advies ontwerp reconstructieplan /MER	De Cmer stelt een toetsingsadvies op binnen 5 weken na einde terinzagelegging ontwerp reconstructieplan/MER.	De Cmer toetst het ontwerp reconstructieplan aan de richtlijnen voor de MER en de wet. Zij neemt hierbij de inspraak reacties en de adviezen van de wettelijk adviseurs mee.
Vaststellen reconstructie-plan	Provinciale Staten stellen het reconstructieplan vast	
Goedkeuren reconstructieplan	De ministers van LNV en van VROM keuren het reconstructieplan goed	

PROCEDURESHEMA

Reconstructieplan

Milieueffectrapportage

BIJLAGE 2 :TOETSINGSKADER

Zoals in hoofdstuk 2 aangegeven worden in de reconstructie Noord- en Midden-Limburg drie reconstructieopdrachten onderscheiden:

1. Versterken sociaal economische vitaliteit;
2. Verbeteren van de omgevingskwaliteit;
3. Verminderen van de veterinaire kwetsbaarheid.

Binnen deze reconstructieopdrachten worden verschillende aandachtsgebieden onderscheiden. In het MER zullen de verschillende alternatieven als aangegeven in hoofdstuk 4 worden getoetst op hun effecten voor deze aandachtsgebieden. In het onderstaande overzicht is aangegeven om welke aandachtsgebieden het gaat en op welke wijze de toetsing zal plaatsvinden. Wat getoetst wordt, is in hoofdstuk 5 nader gemotiveerd. In de eerste kolom is het aandachtsgebied aangegeven, in de tweede kolom het volgnummer, in de derde kolom is aangegeven met welke kritische kwaliteiten uit het POL (zie hoofdstuk 2) het aandachtsgebied het grootste raakvlak heeft en in de vierde kolom zijn de criteria aangegeven aan de hand waarvan de effecten in het MER zullen worden getoetst. In de vijfde kolom staat aangegeven of dit in het alternatief Zonering intensieve veehouderij zal worden betrokken (Z), of het in het alternatief Water als ordenend principe zal worden opgenomen (W) of dat het in geen enkel alternatief zal worden betrokken (-) omdat de effecten van maatregelen niet onderscheidend zijn.

De kritische kwaliteiten van het POL zijn als volgt ingedeeld en genummerd:

natuur- en milieukwaliteit

1. biodiversiteit en regeneratievermogen (omvat veel aspecten o.a. kwaliteit lucht, bodem en water, veerkrachtig watersystemen),
2. open groene ruimte,
3. landschap en cultureel erfgoed.

economische kwaliteit

4. verankering economische (kennis)clusters (o.a glastuinbouw en intensieve veehouderij),
5. vernieuwing economie,
6. bereikbaarheid.

sociale en culturele kwaliteit

7. veiligheid en gezondheid,
8. materiële welvaart, cultuur en sociale cohesie,
9. Toegang tot wonen en zorg.

1. VERSTERKEN SOCIAAL-ECONOMISCHE VITALITEIT

1.1 Landbouw

Aandachtsgebied	Nr	kritische kwaliteiten POL	Toetsingscriterium	alternatief
Versterking omvang en perspectief van de land- en tuinbouw	L1	4, 5	- groei productieomvang in % per jaar (totaal en per sector) % bedrijven > 70 Nge	Z en W Z en W
Extensivering van de grondgebonden landbouw	L2	5, 1	- gemiddelde veebezetting in kwetsbare gebieden in GVE/ha - afname van het areaal bouwland (akkerbouw, tuinbouw) in ha	W W
Versterking duurzame productie en biologische landbouw	L3	5	% beteelt oppervlak - aantal bedrijven - productie biologisch vlees als % van totaal	- - -
Verbreiding van de landbouw (zorg, agrotoerisme, agrarisch natuurbeheer en streekproductie)	L4	1, 3, 5	% bedrijven met verbreding	Z

1.2 Recreatie en toerisme

Aandachtsgebied	Nr	Kritische kwaliteiten POL	Toetsingscriterium	alternatief
Ontwikkeling en versterking van de toeristisch-recreatieve sector	TR1	5, 8	- toeristisch recreatieve werkgelegenheid in aantalmensjaren\ - toeristisch recreatieve bestedingen in Euro per jaar - aantallen toeristen	- - -
Vergroting belevingswaarde en de toegankelijkheid van het landelijk gebied en agrarisch landschap.	TR2	1, 2, 3, 5	- aantal ha landelijk gebied toegankelijk voor recreanten en toeristen/ Km gerealiseerde routestructuur - aantal ha Groen om de Stad gerealiseerd.	Z -

1.3 Wonen, werken en leefbaarheid

Aandachtsgebied	Nr	Kritische kwaliteiten POL	Toetsingscriterium	alternatief
Verbeteren woonklimaat in het landelijk gebied. Zie bij stank (en bij landschappelijke kwaliteit)	W1	1, 7, 9	kwalitatief	Z
Leefbaarheid; ontwikkelen sociale karakter en sociale cohesie landelijk gebied	W3	8, 9	kwalitatief	Z,W

--	--	--	--	--

2. VERBETEREN OMGEVINGSKWALITEIT

2.1 Natuur en de Ecologische Hoofdstructuur

Aandachtsgebied	Nr	Kritische kwaliteiten POL	Toetsingscriterium	alternatief
EHS kwantitatief: begrenzen, aankopen en inrichten van de EHS (uiterlijk 2018)	N1	1	- aantal ha reservats- en natuurontwikkelingsgebied - aantal ha RBON-gebied - aantal ha ecologische verbindingzones - aantal ha bosgebied	- - - -
EHS kwalitatief: realiseren van de natuurdoelen in de EHS door bescherming van de EHS tegen ongewenste externe invloeden (verzuring, verstoring, verdroging) en het realiseren van de randvoorwaarden voor het realiseren van de natuurdoelen (uiterlijk 2020)	N2	1		Z,W
Soortenbescherming/realiseren Habitatrichtlijngebieden, Vogelrichtlijngebieden en weidevogelgebieden	N3	1	- aantal ha Habitatrichtlijngebied - aantal ha Vogelrichtlijngebied - aantal ha weidevogelgebied	Z Z Z,W
Instandhouden/realiseren natuur buiten de Provinciale Ecologische Structuur	N4	1		Z

2.2 Bos, landschap en cultuurhistorie

Aandachtsgebied	Nr	Kritische kwaliteiten POL	Toetsingscriterium	alternatief
Realiseren nieuw bos	BL 1	1, 3	aantal ha gerealiseerd nieuw bosgebied	-
Groenblauwe dooradering/realiseren van een samenhangend netwerk van landschapselementen	BL 2	1, 2, 3	aantal ha gerealiseerd groenblauwe dooradering	Z
Herstellen van oude waardevolle landschappen	BL 3	3	aantal ha waardevolle oude landschappen in goede staat	Z
Herstellen van waardevolle cultuurhistorische, archeologische en geomorfologische elementen	BL4	3	aantal elementen in goede staat	Z

Ontstening/vermindering storende bebouwing	BL5	2, 3	aantal storende bebouwingen (areaal met storende bebouwing)	Z
--	-----	------	--	---

2.3 Waterkwantiteit

Aandachtsgebied	Nr	Kritische kwaliteiten POL	Toetsingscriterium	alternatief
"Ruimte voor de rivier"/ Realiseren van de veiligheidsnormen tegen overstroming door de uitwerking van de principes van rivierverruiming, waarbij naast veiligheid ook een duurzaam en natuurlijk riviersysteem wordt nagestreefd	Wn1	1, 7		Z
Regionale waterberging Tegengaan van wateroverlast door op regionale schaal ruimte te scheppen om bij hoge afvoeren tijdelijk water te kunnen bergen	Wn2	1, 7	Aantal ha retentiegebied	-
GGOR natuur/realiseren van de hydrologische randvoorwaarden voor de natuurdoelen in hydrologisch gevoelige natuur	Wn3	1	Aantal ha hersteld verdroogd gebied.	W
GGOR/landbouw	Wn4	1,5	Aantal ha landbouwgrond waarop GGOR is gerealiseerd	W
GGOR/grondwaterwinning/ terugdringen van het gebruik van grondwater	Wn5	1, 7	▪ % van gebruik grondwater voor hoogwaardige doelen (gebruik voor drinkwater en industriewater met hoge kwaliteitseisen) ▪ grondwateronttrekking in m3 / jaar	- -
Beekherstel/herstellen van de ecologische en landschappelijke kwaliteit van SEF-beken.	Wn6	1	aantal km herstellde SEF-beken	W

2.4 Water- en bodemkwaliteit

Aandachtsgebied	Nr	Kritische kwaliteiten POL	Toetsingscriterium	alternatief
Grondwaterkwaliteit	WI1	1, 7	% areaal dat voldoet aan MTR-norm % areaal van de grondwaterbeschermingsgebieden dat voldoet aan de EU-streefwaarden % areaal van de grondwaterafhankelijke gebieden in de PES dat voldoet aan de ecologische kwaliteitseisen	W - W
Oppervlaktewaterkwaliteit	WI2	1, 7	% areaal dat voldoet aan MTR-norm	-
Bodemkwaliteit	WI3	1, 7	% areaal dat voldoet aan MTR-norm	-

2.5 Lucht: Ammoniak en stank

Aandachtsgebied	Nr	Kritische kwaliteiten POL	Toetsingscriterium	alternatief
Vermindering van het aantal ernstig stankgehinderden (dit is de score van 8, 9 of 10 volgens de systematiek van de hinderenquête van TNO).	AS1	7	% ernstig stankgehinderden	Z
Vermindering ammoniakemissie	AS2	1	Kton NH3 / jaar	Z
Vermindering ammoniakdepositie op voor verzuring gevoelige gebieden	AS3	1	- areaal (in % of ha) dat voldoet aan depositiedoelstelling - gemiddelde depositie mol zuur / ha / jaar - gemiddelde depositie mol N / ha / jaar	Z Z Z

3. VERMINDEREN VETERINAIRE KWETSBAARHEID

Aandachtsgebied	Nr	Kritische kwaliteiten POL	Toetsingscriterium	alterief
Beheersbaar maken van de verspreiding van epidemieën onder varkens in het reconstructiegebied door realisering van het compartiment Noord- en Midden-Limburg	V1	4, 7	Realisatie ruimtelijk compartiment Noord- en Midden Limburg	-
Verticale ketenaanpak/ Verbeteren van de veterinaire veiligheid door maatregelen in de keten	V2	5, 7	kwalitatief	-
Horizontale samenwerking / Verbeteren van de veterinaire veiligheid door samenwerking en afspraken tussen varkenshouders	V3	5, 7	kwalitatief	Z

Bijlage 3 Overzicht relevante genomen en te nemen besluiten

Rijksniveau
Genomen besluiten
Wetgeving en richtlijnen - Reconstructiewet concentratiegebieden - Wet ammoniak en veehouderij - Natuurbeschermingswet - Regeling beëindiging veehouderijtakken - Wet milieubeheer - Stimuleringsregeling gebiedsgericht beleid en reconstructie - Wet herstructurering veehouderij - Besluit milieu-effectrapportage 1994 - Flora- en faunawet - Varkensbesluit - Besluit welzijn productiedieren - Brochure veehouderij en Hinderwet - Richtlijn veehouderij en stankhinder
Beleid - Structuurschema groene ruimte - Nationaal milieubeleidsplan 3 - Nationaal milieubeleidsplan 4 - NW4 - Nota natuur voor mensen, mensen voor natuur - Nota voedsel en groen - Rapport waterbeleid 21ste eeuw - Vijfde nota ruimtelijke ordening - Nota Belvedere - Architectuurnota - Cultuurnota - Nota wonen - Nota ruimtelijk economisch beleid - Advies Commissie Koopmans - Advies Commissie Wijffels - Rijkstoetsingskader reconstructieplannen
Te nemen besluiten
- Wet stankemissie veehouderijen in landbouwontwikkelingsgebieden en verwevingsgebieden - Stankwet (integrale stankwet voor het gehele land)

- Besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij - Natuurbeschermingswet (wijziging i.v.m. implementatie Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn) - Besluit milieu-effectrapportage 1994 (wijziging i.v.m. m.e.r.-plicht reconstructieplannen)

Provinciaal Niveau

Genomen besluiten

- Provinciale Milieuverordening Limburg - Verordening Waterhuishouding Limburg - Provinciaal Omgevingsplan Limburg - Stimuleringsplannen natuur, bos en landschap - Reconstructieplan Pilot Nederweert

Te nemen besluiten

- Instellingsbesluit Reconstructiecommissie - Reconstructieplan Noord- en Midden-Limburg